

Dopisi za
uredništvo i
upravu šalju se na
adresu
Z A G R E B .
Draškovićeva ul. 36. I. kat.
(Lav Stern).
Rukopisi se ne
vraćaju.

ŽIDOV

= HAJ'HUDI =

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA.

God. II.

1. travanj 1918. - ZAGREB - 19. nisan 5678.

Broj 7.

Seder.

Za seder se ne sjeda samo tako. Cijeli život Židova stoji barem kroz 8 dana, kod siromašnijih još i puno dulje — u znaku očekivanja Pesaha i pripravljanja sedera. Kućedomačina imade stotinu sitnih briga, dok pribavi vino, meso i drugo. Siromasi bježe dvostrukim marom za poslom i zaradom, jer Pesah stoji novaca. Domačica pere, redi, čisti.

14. nisana poste prvorodjenici. To je njihov dan, njihov post. Oni si postaju svijesni važnosti i odgovornosti, što je imaju prema obitelji i židovskom narodu kao sinovi, kao prvorodjenici toga naroda. Na večer u dupkom punom hramu svečana služba božja. Duh Pesaha već je posvema ovlađao Židovima, duh agade je uljezao u svačije srce: „Tko je gladan, žedan i oskudan, neka dodje, da ga nahranimo, napojimo i nadarimo.“ Na vratima hrama je velika jagma za ono nekoliko naјsiromašnijih, kojima nije moguće, da za vlastitim stolom drže svoj vlastiti seder. Svaki od balebatima hoće da si osigura barem jednoga gosta. Siromasi su zato u velikoj cijeni i ugledu. Njihovo siromaštvo nije ponjenje i bol, kada polaze u tudje kuće, da sjednu za tudje stolove i da jedu tudji kruh — „kruh gorčine“, — oni ne primaju, nego iskazuju milost svojim gostodavcima. A sada tek počinje seder: U svakoj židovskoj kući svečano urešen stol, oko stola sakupljeni svi članovi obitelji, na čelu stola otac obitelji, patrijarka — kralj, do njega žena — kraljica, unaokolo dječica — kraljevići. Svi čitaju istu prastaru agadu, svi pričaju iste priče, pjevaju iste pjesme, čitaju, pričaju i pjevaju jednim te istim glasom jedne te iste prastare melodije. Sve isto kao lani i preklani, kao za života djedova i pradjeđova, kao pred stotinu i tisuću godina. U svakoj židovskoj kući i na obalama Jordana, kao na obalama Dunava, Spreeve, Themse, Seine i Visle, jedan te isti duh, jedna te ista svečanost, jedna te ista manifestacija. „Izlazak iz Micrajina neka Ti bude, kao da si ti sam robova Faraunića. Nije Bog samo tvoje pradjeđove oslobođio i poveo u zemlju otaca, nego je upravo tebe i tvoju djecu oslobođio i poveo u obećanu zemlju. Dužnost je vaša, da vašoj djeci pripovijedate o Pesahu, da im uvijek ponovno o tomu pripovijedate i tumačite. To je vaša dužnost, pa bili vi neznam kako bogati, moćni, pametni, obrazovani, jer što više o tomu znate pripovijedati, to je veća vrijednost u tome.“

To je duh Pesaha, sedera, agade. Nema naroda, nema vjere, koji bi mogli pokazati na ustanovu, koja bi se po bogatstvu i ljepoti tradicije, po znamenovanju i svesti mogla s time porebiti. Tu je konce-

trirana i manifestirana jedinstvenost, žilavost sposobnost i nadobudnost židovskoga naroda. Ma kuda Ahasver došao na svojem tisućljetnom putu kroz galut i ma što doživio i preturio, on uvijek jednako slavi Pesah, uvijek jednako drži seder — redičuva istorijski narodni i vjerski kontinuitet, njeguje tradiciju, brani svoje uvjerenje i cijeni svoje narodne ideale. Seder završuje s nadom; „Lešono habo-o birušolajim!“

Svjestan židovski narod znade i osjeća da nema smisla slaviti u galutu „Pesah-Micrajim“, Pesah-prošlosti, ako nemamo ne-pokolebitvu nadu i vjeru u „Pesah-Leatid“, — Pesah budućnosti, ako nema vjere, da ima izlaska i iz ovoga galuta i da se mora naći izlazak iz galuta, da se može, ako se hoće provesti povratak židovskoga naroda u židovsku zemlju i da se taj povratak mora htjeti!

Seder, ta tisućljetna ustanova židovskoga naroda, poprimila je ljepotu i pojedinosti tisućljetnog heroizma židovskoga naroda. Zato seder čini neizbrisiv dojam na svakog Židova, koji je i sam jedanput pribivao pravom sederu. Zato je obdržavanje sedera jedno izvanredno jako odgojno sredstvo uopće, a židovsko odgojno sredstvo napose. Šteta, da je iz tolikih židovskih kuća zapadne Evrope nestalo sedera. Prilike, koje su omogućile nestajanje sedera na zapadu, to su one iste prilike, koje su stvorile odurne tipove maušla i renegata i koje su stvorile duševni Judennot zapadnih Židova. Uvedenje naših drevnih, lijepih židovskih običaja, a naročito uvedenje sedera, kadro je da više nego ma kakova predavanja i ma kakovi društveni pokreti doprinese ozdravljenju i normaliziranju života zapadno evropskih Židova. U eri renesance židovskoga naroda, kada se čini da stojimo pred ispunjenjem tisućljetnih židovskih narodnih idejala treba nastojati, da seder opet dodje, do starog sjaja i uvaženja u svakoj židovskoj kući!

L. S.

Židovski narodni fond.*

Njegov program za budućnost.

U središtu budućeg rada moraju kao do sada biti dva glavna problema nacionalne kolonizacije — *pitanje zemlje i pitanje ljudi*. U skladu s time morati će se koncentrirati rad za Ž. N. F. na njegove dvije glavne svrhe — na pravi *zemljinski fond* ili „nahla“ i na *pionirski prinos* zadružnog fonda.

Nu ako želimo, da Ž. N. F. postane regulatorom i odlučujućim faktorom u palestinskoj zemljenoj politici te zemljodavcem velikoj masi neimućnika i manje imućnih, tada mu moramo privesti mnogo veće kapi-

* Vidi br. 4. i 6. iz g. 1918.

tale nego do sada. Prvi agronomski stručnjak Ž. N. F., agr. ing. J. Oettinger, izračunao je da vrijednost zemljišta iznosi prosječno $\frac{1}{3}$ izdataka za naseljenje jedne obitelji (vidi Ing. agr. J. Oettinger: „Methoden und Kapitalbedarf jüdischer Kolonisation in Palestina“ J. N. F. Bibliothek, No. 3. izdao glavni ured Ž. N. F. u Haagu). Da se uz mogu osnovati 30 kolonija po 100 obitelji potrebno je po njegovim osnovama po prilici 75 milijuna franaka. Od toga se mora potrošiti za zemljište i nužne amelioracije 25 milijuna franaka. Drugim riječima, želimo li osnovati prvih godina nakon utanačenja mira u cijelom 30 kolonija t. j. židovsko seosko pučanstvo od 30.000 duša pri čem bi se, prema stečenom iskustvu židovsko pučanstvo u gradovima povećalo za dalnjih 30.000 stanovnika, želimo li dakle stvoriti na taj način bazu opstanka za 60.000 Židova u Palestini, tada moramo Žid. nar. fondu staviti na raspolaganje najmanje 25 milijuna franaka. To samo po sebi nipošto nije puno. Prije 15 godina postavismo si ciljem da namaknemo iznos od 5 milijuna. U tom je razdoblju izgradio Ž. N. F. svoju organizaciju i našao put židovskim masama. Pripravnost židovskog naroda za žrtve, pogotovo nakon ratnih patnja, u velike je porasla. Znamo, da ne smijemo više davati samo male darove Ž. N. F., želimo li zbilja radom osvojiti Palestinu. Minimum od 25 milijuna franaka za zemljište od 30 kolonija je stoga posve realna mogućnost. Već prije rata postigao je Ž. N. F. godišnji prihod od 1 milijuna franaka, a za vrijeme je rata bio taj rekord već prije svršetka godine 1917. premašen. Nije više utopija, da bi Ž. N. F. u dogledno vrijeme mogao polučiti osigurani krajnji godišnji prihod od 3, 5—10 milijuna franaka.

Tada će moći pristupiti i većim, opsežnijim osnovama. Agr. Oettinger računa, da bi naselenje od sto hiljada obitelji koje jeraju poljodjelstvo te sačinjavaju pol milijuna duša (što bi odgovaralo osnutku židovskog pučanstva od jednog milijuna), iziskivalo okruglo dvije miljarde franaka. Prinos Žid. nar. fonda za nužno zemljište (po prilici $\frac{3}{4}$ milijuna hektara) kretao bi se oko iznosa od 600 do 700 milijuna franaka.

Nismo skromni, a ne smijemo ni biti u svojim ciljevima. Vrlo skromna osnova da osnujemo slijedećih godina 30 većih kolonija na zemljištu N. F., ne iscrpljuje nipošto mogućnosti u Palestini i naša očekivanja. To će biti samo dobar početak sistematske kolonizacije, gdje ćemo se okoristiti školarinom, koju smo do sada platili. Koji narod, pa i onaj, koji je raspolagao sa jakim državnim aparatom, nije počinjao pogrešaka pri koloniziranju nove zemlje. Svi su učili iz svojih vlastitih zaobluda. To isto činit ćemo i mi u Palestini. Tako ne ćemo kao do sada stvarati malene ko-

Ionije na malom mjestu bez dostatne rezerve zemlje za raširivanje, te sa malim brojem obitelji, koje se ruše pod teretom velikih općinskih izdataka (za škole, lječnika i t. d.) Steći ćemo kompleksne zemljiste koji su dosta veliki, da se na njima naseli 100 obitelji kolonista i radnika, te da se opremi sa nužnom zemljishnom rezervom, koja ima podati koloniji mogućnost porasta i raširivanja. Ali zemljiste ne će se kolonistima dati u nepripravljenom neamelioriranom stanju, kako se to do sada dogadjalo, isisano i izrabljeno zastarjelim arapskim ekstenzivnim metodama rada. Zemljiste morati će se učiniti prikladnim za moderno gospodarenje, te će ga valjati poboljšanjima dovesti na stanoviti stepen produktivnosti. Sa za to potrebnim investicijama ne mogu se opteretiti novi kolonisti. ŽNF. neka ih nosi te neka ih priračuna vrijednosti poboljšanog zemljista pri odmjerenu zakupnine, koja mu se ima plaliti.

Ljudski materijal birati ćemo strogo. Ne može preko noći niti samim palestinskim zrakom iz židovskog gradskog stanovnika postati farmer ili poljodjelac. Mora prije da radi u palestinskom gospodarstvu da uzmogne postati samostalan farmer ili korisni član radničke zadruge. Od naših ćemo nasljednih zakupnika prije svega tražiti, *da sami rade*. Moraju biti u stanju da obraduju svoj posjed vlastitim rukama uz pomoć obitelji. Na taj način najbolje ćemo izbjegići pitanju tujeg rada. Za gospodarstva koja nemogu biti bez rada niti naplatu, biti će poskrbljeno naseljenjem nužnog broja radnika kao polukolonista u svakoj koloniji. Ali svakom radniku biti će dana prilika, da od ŽNF. dobije u zakup više zemljista, da se može, bude li imao sredstva i sposobnosti, podići od polukoloniste do samostalnog, slobodnog farmera. Jednako će ŽNF. unapredjivati radničke zadruge koje se žele naseliti na njegovom zemljisu, te će dati radničkoj klasi mogućnost, da dodje do kolektivne samostalnosti.

Opseg za jednu obitelj nužnog zemljista nije prosječno jednak. Za gospodarstvo povrća, koje se mora vodom natapati ili za radnički dom dostaje 20 dunama (2 ha — 5 acres), a katkada i manje. Za gospodarstvo žitom potrebno je 300—250 dunama (po prilici 20 ha — 50 acres). Medju obim granicama leže gospodarstva raznih veličina od 40, 75 i 100 dunama — već prema tomu, da li se sade naranče ili „suhe“ voćke, ili se više proizvadja krma za blago, koje daje žiljaka i mesa, ili dali se ove razne kulture kombiniraju. Prosječno može se uzeti, da potrebno zemljiste za jednu obitelj iznaša 100 dunama. Vrijednost ovakog zemljista je po prilici 5000 franaka. Svi se prihodi Ž.N.F. koji nisu opredjeljeni za jedan od njegovih zakladnih ogranka (Zweigfond), upotrebljavaju za kupovanje zemljista. Međutim izrazili su naši prijatelji želju za uvedenjem dara, koji odgovara komadu zemlje stanovite veličine. Tako se je uvelo *darivanje zemljista ili darivanje jednog dunama zemljista* (od 50 franaka, ili 2 L). Takovim darom daje svatko ŽNF. mogućnost, da stekne u Palestini jedan ili više dunama zemljista, koji se pod imenom darovatelja unašaju u posebnom zemljishnom katastru ŽNF. U skladu sa većim zadaćama poslije rata, za koje se pripravljamo, pokazalo se nužnim, da stvorimo zemljishni dar višeg stepena. Uvedena je stoga „nahla“, *dar od 5000 franaka*, koji odgode 100 dunama. Čim više takovih darova Ž.N.F. pritječe, tim više farmerских i radničkih obitelji moguće mu je naseliti.

Akcija za darovanje „nahle“ mora sada postati središtem našeg rada za *zmeđišni fond*, koji je prava svrha Ž.N.F. Svako se društvo, svaka grupa, svaki grad, svaka zemlja mora po nadležnoj organizaciji kontingentirati, t.j. mora se osigurati namaknuće stanovitog broja nahla-darova po dotičnoj korporaciji. Budu li prijatelji ŽNF. ispunjavali svoju dužnost, budu li svi shvatili veličinu vremena, tada ne će biti teško ŽNF. tako opremiti, da će moći skoro po dovršetku rata započeti da stiže po nekoj osnovi velika zemljista.

Gerusalemme liberata.

A. S. Povodom zauzeća Jerusalema po Englezima napisao je hrv. publicista g. V. Lunaček, zanimljiv podlistak, koji je izšao 10. ožujka 1918. u „Obzoru“ a pod naslovom „Gerusalemme liberata“. U ovom saставku riše autor dojam oslobođenja Jerusalima iz vlasti Turaka na kršćanski svijet uopće, zatim na Jugoslavene i Židove. Priznajemo da su izvodi autora, u koliko se tiču nežidova, odista u skladu s činjenicama. I neke primjetbe, koje se mogu ticati samo stanovnih indolentih, asimiliranih skupina židovstva, donekle su pogodile pravo stanje. Međutim, svi su ostali izvodi o dojmu oslobođenja Jerusalima i Palestine na židovstvo, puni neispravnosti i nevoda, koji su posve u opreci s činjenicama. Čovjek se upravo mora čudom čuditi, kako može jedan ozbiljni publicista pisati o židovskoj temi, a da si nije uzeo truda da dublje zaviri u istoriju cijelog židovstva, i da bar donekle upozna pokrete religiozne i narodne duše židovskih masa.

Evo odlomka o Židovima iz spomenutog podlistka:

„Tko misli danas na to, da se tu završila golema, a posve zaboravljena tragika dvanaest plemena Israela, pa da ni onda nije bilo nijedne duše, da se digne, da to sprijeći, da pridigne narod, koji nije ni valovlje Crvenog mora moglo da proždre. Tko misli danas na junačke patnike Judeje, o majci Makabejaca i njegovih sedmero sinova? Tko misli danas na crne pramove Židovke, koje su rezale kosu svoju da namjeste istrgane tetive na lukovima branitelja Jerusolimskih, a od nasrtaja Titovih legija? Tko imade danas, kada je opet Jerusalim u rukama onih, koji znadu za tu tužnu tradiciju, smila za nju?“

Zar Židovi? Raspršeni po svijetu, lišeni domaje, otačbine i tradicije, otud je se postojbini svojih djedova. Ne mare za nju. Ni trublje jerihonske ne probudiše u njima osjećaje sitnog Davida, temperamentnog Saula i herojskog izgibanja Makabejaca. Sitni se Davidi sklonuše na ravno ladanje ili u velegradska predgradja, zadovoljavajući se sa malenim dobitkom. Temperamentni Sauli baciše se na velike dobave živeža i na igranje na burzi. Potomci Makabejaca sjede po vojnim kancelarijama, obavljajući nejunačku lokalnu službu. Ni čedne Ruth nema. Boutoni potisnuše pramove zlačnog klasa. Junačke Judite ne mogu više ni obrezivanja gledati, a smiona i lukava Dalila dala se na posve drugi posao. Pa šta ih se onda tiče, ako je Jerusalim pao i u čijim je rukama! Uzalud se pronio svjetom glas, da će se i opet obrazovati kraljevstvo judesko. Pa ipak Židovi se ne miču. Predaju se osnove glede židovskih kolonizacija u Palestini — ali za onu sitnu i siromašnu židovsku raju, koja mora i u miru trpeti prekor, da piye krv iz ubijene krštene nejačadi, dok se oni, što su od njih potekli i nad nje se izdigli, kite barunskim krunama, nastojeći kako bi zatajili što više aristokratizam svog plemena i zamijenili ga izvanjim sjajem tobožnjeg gospodstva parvenu, da se uturaju u kud i kamo mlađe narodne tradicije, zaboravljajući na svoju, što se krvavo vuče od piramide egiptskih do ruševina babilonskih.

E da je još u životu veliki Montefiore, čije se ime spominje u svako predvečerje sabbata, on bi ih možda prodrmao dozvao im u pamet — što su i od kuda su. Ali ovako — bez vodja, bez domaje i otačbine, rasijani po čitavome svijetu, bez narodnog osjećanja, izgubivšti svaki smisao za svoju tradiciju, što će im domaja pradjeđova, što će im Judeja, otkuda im ime. Ta oni se njega sjećaju samo kao pripadnici bogoslovne općine, kod svečanosti sjenice kad tepaju lulab, pa gledaju na one pravovjerne svoje drugove, koji se još ponose svima onim, što su ovi zaboravili, sa pjezirnim posmjerhom kao na nesavremene i naskroz nepraktične duše! Sve to nema vrijednosti, pa da padne stotinu Jerusolima!“

Svatko, tko je donekle upućen u židovske prilike odmah će pogoditi, da su zaključci gosp. Lunačeka sagradjeni na opažanju vrlo neznatnog dijela židovstva i to onoga, koji nije baš najbolji. Novi život, što struji kroz židovstvo autoru je kanda posve nepoznat, Jer kako bi inače mogao ustvrditi, da »niti jerihonske trublje ne probudiše u njima (Židovima op. ur.) osjećaje ... herojskog izgibanja Makabejaca«. Tako može pisati samo onaj, koji ne ma pojma o junaštvu židovskih »Samoobrana« u doba pogroma; koji ne zna za bezprimjernu požrtvovnost i gorljivost tolikih Židova, muževa i žena, u revolucionarnom pokretu i za njihovo junačko podnašanje grozota sibirskih i drugih tamnica. Tako može pisati samo onaj, kojemu je nepoznato herojsko izgibanje Židova na barikadama u borbi, koja je srušila carizam i kojemu je nepoznato od odlučujućih mjesteta priznato junaštvu nebrojenih, Židova, koji na svim frontama stižu najviša odličja, krvare i ginu u mnogo većem broju, nego što to odgovara postotku, što ga sačinjavaju u pučanstvu. Čini se, da je autor prespavao i povijest židovske kolonizacije, jer bi inače znao za heroizam pionira u Palestini, koji s oružjem u ruci i u neprestanim krvavim kreševima s razbojničkim beduinima, divnom ustrajnošću i srčanosti, obradjuju zemlju svojih otaca. Jest, s ponosom smijemo reći, da imademo novo koljeno junačkih Makabejaca, kojima se dostojno priđružiše vjerne Ruthe i junačke Judite! Sve njih rodilo je doba preporoda židovskog naroda, kao što je ovo sudbosnosno vrijeme obdarilo židovstvo takodjer s dovoljno, po umu i značaju, odličnih veda, ljubimaca stotine hiljada svojih suplemenika. Spominjemo samo, izmedju ostalih, velikog Herzla, koji zasjenjuje plemenitog Montefiore-a, čije se ime dakako ne spominje u svako predvečerje sabata, kako g. Lunaček veli. A što se tiče »nejunačke« lokalne službe, to se s njome rado bave, naročito dandanas, i potomci junačkih graničara, kao što se dobavom živeža takodjer rado bave i potomci junaka s Kosova i Krbavskog polja. — A ako g. Lunaček veli o Palestini da Židovi „ne mare za nju“ i da se uzalud pronio svjetom glas, da će se i opet obrazovati kraljevstvo judejsko i da se „ipak Židovi ne miču“, ako veli, da Židovi nemaju narodne svijesti, da su izgubili smisao za tradiciju i da uopće ne mare za domaju pradjeđova, tada je sve to takav anahronizam, da mu nema primjera. Zar g. Lunaček ne zna, da je nacionalni život Židova, naročito gdje žive u masama, toliko svijestan i jak, da je postao znamenitim političkim faktorom mnogih zemalja. Zar ne zna g. Lunaček, da cijon. pokret, koji teži za osnutkom žid. domaje u Palestini, te ekonomskim, tjelesnim i duševnim preporodom židovstva, broji na stotine hiljada pristaša, pa je postao svjetskim

faktorom, s kojim računaju danas svi državnici. Ta židovsko pitanje i cijonizam su danas aktuelni problemi, s kojima se vrlo ozbiljno bavi cijela svjetska publicistika, bilo u prijateljskom, bilo u neprijateljskom smislu. Ne možemo vjerovati, da je g. Lunaček hotimice prešutio tolike činjenice, koje bi baš morao istaći. Zato bi mu preporučili, da se u buduće malo bolje uputi, prije nego li će pisati o židovskom pitanju

Jerušalajim*.

Vani piri studen vjetar
U kislevskoj noći —
U sobici stari Židov
Sjedi u samoći.
Kosa mu je snježna,
Oči mu se kr'jese;
Za Cijonom tuguje,
Suze bradu rese.
A kad iz dubine
Uzdaх mu se vine,
Često čuješ usklik tad:
„Jerušalajim! . . .
Jerušalajim! . . .
Ti si mi jedini sveti grad!“

Zid. narodna pjesma.

Uzalud tražimo u povijesti svih народа primjer, koji bi se dao usporediti sa судбином židovskog народа и njegove stare domaje. Besprimjerna je od vajkada čežnja народа библије са земљом отаца. Од časa, kad су silnici starog вijeka, суровом silom оборили малу Judeju i rasturili sinove židovskoga племена на све strane svijeta, та је крвљу natopljena земља, još više прerasla srcu njezinoj nekadašnjoj djeci. Niti највећe duševne i tjelesne patnje ne mogahu kroz hiljade godina zatomiti veliku ljubav rasjajanoga народа за земљом, gdje su živili i djelovali njekovi praoci, junaci proroci, kraljevi i veliki učitelji. I nikad nije židovstvo zaboravilo na obećanu земљу, која му поста nadasve светом, jer se u njoj očitovaše некада slava, sjaj i величанство Boga otaca. Palestina, „Erec Israel“, то је она магична сила, која је кроз толико стoljeća суza i krvi bila simbolom народног единства за Židove cijelog svijeta. Jer svaki dobar Židov, gdjegod bio, čeznuo je vazda s истим žarom за Cijonom! A jedna je riječ, која је još danas kadra da zanese mладо и старо у sanje o lijepoj prošlosti i boljoj будућnosti — то је svakom dobrom Židovu sveta riječ „Jerušalajim! . . .

Svi praznici i obredi, sve molitve i pjesme, cijela pobožnost i narodni život židovstva — sve je to isprepleteno nebrojenim lijepim običajima, žarkim izjavama, sjetnim uspomenama, smjelim nadama i vrućim molbama, а svu ti izražaji narodne i religiozne duše kulminiraju u rijećima Cijon i Jerušalajim! Koliko se duboko i snažno urezala u židovsku dušu uspomena na Cijon i Jerušalajim, najbolje nam svjedoči dojam, što ga čini dan razorenja Jerusalema, dan 9. Aba, koji je još dandanas najcrniji za svakog dobrog Židova, bio on starovjerac ili slobodoumnjak. Židovstvo bez veze s narodnim i vjerskim svetinjama, bez nade na preporod Cijona i Jerušalijima, ne da se uopće niti zamisliti. Ta to ne bi više niti bilo pravo, tradicionalno židovstvo. *Jer je pravo židovstvo ono, koje želi i naстојi, da tisućljetne narodne i političke tež-*

nje, te etične i vjerske ideale svojim ponajboljih sinova pretvoriti u djelo oruđjem kulturnoga rada, nikome na štetu, čovječanstvu i židovstvu na blagoslov! To je ono židovstvo, koje se okuplja oko plavobijelog stijega i štita Davidova, da uz potporu međunarodnih faktora, koji treba da budu zaštitnici slobode i prava malih naroda — naseli opet Palestinu i podigne do stare slave, sveti grad Jerusalem!

Isti žar, kojim su pisane cijonide Jeshude Halevija i ista čežnja s kojom su naši predci vapili na babilonskim vodama; „Imeškah Jerušalajim tiškah jemini!“ (Neki mi usahne desnica, ako zaboravim Tebe Jerušalajime!) žive još i danas u hiljadu oduševljenih židovskih srdaca. Samo što su vapaji židovskih romantičara, mističara i pobožnih duša prošlosti poprimili u sadašnjosti realne oblike, pa se očituju danas u sustavnom praktičnom radu u galutu i Erec-Israelu. „Oslobodjenje zemlje i oslobodjenje naroda“ то је lozinka današnjih prijatelja Cijona i Jerušalajima! I dok se u galutu Židovi svih zemalja organiziraju i sabiru sredstva za izgradnju zgrade svoje будућnosti u svetoj земљи, dotle jedno novo koljeno Makabejaca, palestinski pioniri, muževi i žene, u neustrašivoj borbi s najvećim zaprekama, beskrajnom požrtvovnosti i ljubavlju, krvlju i znojem, udara čvrste temelje za pomladjenu staro-novu domaju, којој ће ће biti krunom novi Jerušalajim, тaj tisućljetni cilj židovskih hodočasnika i rodoljuba!

Najrazličitije struje židovstva složne su danas u tome, da Jeruzalem mora opet postati žarištem narodnog i kulturnog života Židova cijele zemaljske kruglje. Sudbina Jerusalema, судбина је Židova u galutu. Zato opažamo, da svaki dogadjaj u земљи otaca snažno odjekuje u cijelom židovstvu. I baš zato je toliko zadrhtalo srce svakog prijatelja obnove Jerusalema, kad je sveta земља postala takodjer bojište ljuto i kravovo. Djelu preporoda zaprijetila je za čas velika pogibelj. Ali samo za čas, jer kao orkan podigao se u svim земљама glas u cijonizmu organiziranog židovstva na obranu narodnih svetinja i toliko nadobudnih početaka preporoda u Cijonu. Taj glas bijaše toliko snažan i uvjerljiv, da su odlučujući faktori država, народа i proletarijata, под dojmom izražaja neslomive volje židovskog народа, dali izjave, u kojima zvanično priznaju židovske aspiracije. *Tako je Palestina, a s njom i one težnje, којима је циљем, постала realnim političkim faktorom svjetske politike.* S veseljem možemo ustanoviti, da je općenito posvuda već prodrlo mišljenje, da je u interesu svjetskog mira i pravednog rješenja židovskog pitanja, које tišti neke земље i народе, ако se Židov narodu zajamči nesmetani razvoj njegovog osobujnog života u земљи прошlosti. Sve ove izjave i preokret u mišljenju javnosti izazavaše naročito, medju Židovima, veliko oduševljenje i nadobudno rasploženje.

Medjutim je engleska vojska napredovala i osvojila Judeju i Jerusalem. Na ovom poходу borile су se u engleskim redovima i posebne židovske čete, које су time svojom krvlju prislonjeli žrtvu za oslobodjenje земље ispod vlasti Otomana. Vijest, да je Jerusalem osvojen od Engleza, који су prijatelji cijonističkog nastojanja, takodjer je snažno odjeknula medju Židovima, dakako ne toliko bučno u земљама, које су saveznice Turske, gospodarice Palestine, што je posve shvatljivo, jer su Židovi Turskoj — usprkos toga, што je priječila kolonizaciju, zahvalni radi velike tolerancije, којом je postala utočištem, naročito za žrtve inkvi-

zicije. Medjutim, tkogod буде oružjem sile zavladao светом земљом, bio on Englez ili Turčin, *on je neće i ne može osvojiti u pravom smislu riječi. Само жidovska ruka i muka moći će земљу trajno osvojiti i učiniti iz nje opet divnu oazu.* Jer nitko inače ne raspolaze s toliko duševnih vrijednota, којима се jedino mogu svladati sve one зачаре fizičnom silom u овој занемarenoj земљи. I upravo zato moći ће se Židovi тек онда od srca radovati i urnebesno klicati, *kad буду сами, oružjem mirnog kulturnoga rada опет posve osvojili svoj најсветији град Jerušalajim!* Tek onda moći ће svijet reći: »Gerusalemme liberata«, — Jerusalem je oslobođen! Jer само у židovskoj Palestini mogu se ostvariti osnove i težnje židovskih velikana i kršćanskih prijatelja židovstva. Земља velike prošlosti židovstva postati ће тада земјом velike будућnosti. Ona ће postati rasadištem visokih ideja svojih proroka из давнине о јудојевском напретку човјечanstva i pravednom poretku na svijetu. У Palestini ће, dušom i tijelom preporodjeni Židov — некоја najbijednija raja — svojim zdravim normalnim životom biti lučonoša prosvjete, socijalne pravde i mira...

Čvrsto vjerujem o, da se to željkovanovo doba približava. I s ponosom smijemo danas ustvrditi, da je Jerušalajim, тaj vjekovječni cilj pobožnih duša, које je onamo vukla želja, da u svetom tlu почијавају vječni sanak — postao realnošću za tisuće i tisuće gorljivih i krepkih Židova, који ne mogu da dočekaju čas, kad ће moći, trudom svojih žuljeva, nesmetano i dostojno, živjeti u земљи otaca oko svoga svetoga grada.

Već rudi zora novog dana... Oduševljeno, kao nikad prije, могу данас Židovi, pjevati svoju himnu »Hatikvu«, pjesmu nade u bolju будућnost! I kao nikad prije, moći ће svaki Židov — prigodom Pesaha, blagdana oslobođenja iz ropstva — s ganućem i ufanjem u skoro ispunjenje tisućljetne želje, kliknuti: »Lešana habaa bijrušalajim«. (Do godine u Jerusalemu.)

Šalom ben Cvi.

Budućnost Palestine*.

Posljednjih mjeseci odigrale су се на истоку dogodjaji historičkoga značenja. Englezi su neprekidnim napredovanjem, sudjelovanjem kopnenih i pomorskih sila osvojili čitavi jug Palestine, daleko preko geografske duljine i širine Jerusalema. U isto vrijeme obećale су engleska i američka vlada cijonističkim organizacijama, да ће по mogućnosti podupirati osnutak židovskoga centra u Palestini, на темelju međunarodnim ugovorom zagarantovane neutralnosti. На то су njemačka i turska vlada zadale obećanja, да ће židovsko nacionalne želje i nade podupirati.

Bolje bi bilo, да су се centralne vlasti već prije ovako izjavile. Но није ни сада prekasno. Iz navedenih izjava jasno se razabire, да је пitanje будућности Palestine stupilo u odlučan stadij, а njemačka socijalna demokracija има много razlogа, да се тим пitanjem savjesno pozabavi, jer би се властитом кривnjom могла наћи пред готовом чинjenicom, на којој не би била у stanju ništa promijeniti.

Problem židovske kolonizacije u Palestini raspada сe на dvije česti: načelnu i

* Ovaj je sastavak kratki sadržaj članka Hermanna Kranolda „Die Zukunft Palestinas“, koji je izšao u 7-1918. broju „Sozialistische Monatshefte“ (Berlin).

* Ovaj smo članak primili као neke ruke odgovor na neispravni prikaz odnosa između židovstva i земље njegove prošlosti, по g. V. Lunačeku u „Obzoru“. Podlistak: Gerusalemme liberata, 10. III. 1918.)

oportunističku. Uočimo li prvu, to moramo ponajprije upozoriti, da su Nijemci već iz svjetsko političkih razloga interesovani o budućnost Palestine.

Englezi se nadaju, da bi neutralizovana židovska država mogla postati engleskim mosnim branikom na prednjooazijskom kopnu.

Druga je stvar neće li se Englezi u svojim nadama prevariti. Moglo bi se dogoditi, da će židovski narod u vlastitoj zemlji poći svojim putem, koji će se i politički i duševno razlikovati od pravca britanskoga imperijalizma. Važnije je za nas od svega toga, da pitanje ekonomskoga napretka Turske sa židovskim naseljivanjem stoji i pada.

Treba spomenute izjave vlada pozdraviti kao početak na bolje. Zato treba zahitjevati i energično uzastojati da ne ostane pri početku, nego da se židovska kolonizacija čim prije olakša i podupre.

Od izgona svojega iz stare domovine proživjelo je židovstvo udarce gorke sudbine. Židovi se u toku vremena raštrkal po čitavom širokom svijetu. Najgore je bilo to, što su Židovi, kamogod su došli reprezentirali kulturno-nadmoćnu manjinu.

Praktički je to značilo, da su Židovi, bilo silom, bilo snagom pozitivnoga zakona bili isključeni od posjeda produktivnoga tla i vodjenja ratarskih poduzeća. — Radi toga su Židovi narod, koji je većim dijelom izgubio vezu sa obradnjivanjem zemlje, ne radi svoje nesposobnosti za obradnjivanje zemlje, nego radi premoći onih, koji nijesu takovu vezu dopuštali.

Kolonizacija Palestine može za Židove biti od velike važnosti, ako budu izvršili sve zadaće, pred koje su postavljeni. Ta Palestina je za njih „Obećana zemlja“. Toga se danas drži cijonizam isto tako čvrsto, kao što se i pobožno židovstvo toga kroz pisanje drži.

Jedan dio židovskoga kolonizatorskoga pokreta pošao je pravim putem. Vrhovni vlastnik zemljišta bit će židovski narod, a spekulacije sa zemljištem bit će onemogućena. — Ovako treba nastaviti!

Židovska kolonizacija Palestine, dokazala je, da je moguće Židove učiniti ratarima i da Palestina ima dosta prostora i prirodnog blaga, da primi mnogo tisuća židovskih ratarskih naselja. Dokazala je i to, da uspostava potpunosti ekonomskoga tijela i na kulturni život i samosvijest židovskoga naroda blagotvorno djeluje. Bude se mnoge sposobnosti, koje su kroz dugo vrijeme mirovale, a nastojanja, kojih su se Židovi odvikli, razvijaju se novom snagom.

Ovo radjanje čarobno je za gledaoca, a od odlučne je važnosti za sam narod. Savladanje zapreka, koje ne leže samo izvana, pokazuju, da se tu radi o sposobnom i dragocjenom početku.

Socijalizam i marazloga da potpomaže takov proces. Nećemo se osvrnuti na to, da bi porast produktivnosti Palestine Turskoj, saveznici Njemačke donio koristi.

Nije ni glavna stvar, da njemačko radništvo sazna za uspjeh pokušaja, da se pučanstvo, koje je kroz stoljeća živjelo u gradu, presadi u selo. No najvažnije i najodlučnije je, da će židovska kolonizacija učiniti narod, koji je silom prilika bio zapriječen u svojem razvitku i nastojanju, u potpunome opsegu dragocjenim članom ljudskoga društva.

Vijesti iz jugoslavenskih zemalja.

Poginuli. Na talijanskom je ratištu poginuo zastavnik b. h. pj. pukovnije br. 1 Benjamin Kabiljo (iz Sarajeva), a na albanskom jednog. dobrov. Haim Danon (iz Travnika). Obojica su odlikovani srebrnom kolajnom za hrabrost I. razreda. S njima gubi opet žid. bos. omladina dva nadobudna člana. Čast njihovoju uspomeni!

Odlikovanja. Sumišljenik natporučnik Karl Friedländer, mјernik i član peštanske „Makkabae“, koji od početka rata boravi na fronti, odlikovan je srebrnim Signumom, nakon što je prije već dobio veliku srebrnu kolajnu za hrabrost i brončani Signum sa mačevima. — Poručnik u pr. Ernst Deutsch iz Sarajeva, kod b. h. pj. puk. br. 4, odlikovan je za osobito hrabro držanje pred neprijateljem redom željezne krune III. razreda s ratnom dekoracijom i s mačevima. Taj naš vrijedni sumišljenik ranjen je već tekom rata dva puta i od prije već posjeduje odlikovanja: vojnički krst za zasluge III. razreda i Signum, oba s mačevima. Veseli nas, što čujemo, da je poručnik Deutsch prilikom oslovljenja po Njegovom Veličanstvu na dotično pitanje s ponosom odgovorio: „Ja sam Židov i z Bosne“. — Sumišljenik natporučnik Armin Guttman odlikovan je „zlatnim krstom za zasluge sa krunom“. — Čestitamo našim dičnim junacima!

Promocije. Član akad. društva „Bar-Giora“ (Beč), Vlado Altman iz Sarajeva, poručnik 37. pješ. puk., promoviran je početkom ožujka na čast doktora medicine, — Mobilizovani član akad. društva „Judeja“ (Zagreb), Mojsije Mondschein, sada u Zagrebu, promoviran je 10. ožujka t. g. na čest doktora prava. — Obojici srdačno čestitamo!

Osobna vijest. Gosp. dr. Edmund Fischer moli nas, da svim njegovim prijateljima i znancima, s kojima mu nije bilo moguće, da se oprosti osobno, prigodom njegovog odlaska iz Zagreba, isporučimo ovim putem srdačni „Zbogom!“.

Dopis iz Zagreba. (Ugarski cijonisti o našem radu). „Z ido Szemle“ od 11. siječnja 1918. donosi slijedeću bilješku pod naslovom „Balkanski odnošaji“: „Cijonistička zemaljska organizacija jugoslavenskih zemalja monarkije izdaje počamši od 15. 9. 1917. polumjesečnik „Židov“, koji već broji 1000 pretplatnika. Već se pokazuje i uspjeh širenja toga lista. U prvom broju mjeseca novembra sakupiše 1200 kruna za Ž. n. f. — U 4 mjeseca 1000 pretplatnika, u jednom tjednu 1200 kruna za Ž. n. f.! Kada će nastati u madžarskom židovstvu tako i u balkanski odnošaji!“ — Nas ta notica veseli, jer hoće da potakne sumišljenike preko Drave na intenzivniji rad. Doista, ako se usporede rezultati cijonističkog rada s ove i s one strane Drave, onda izlazi po nas povoljna slika. Konstatiramo, da je medjutim broj naših pretplatnika premašio 1300, a prinosi za Ž. n. f. u zadnjem broju premašili su kruna 8600. — (za dva tjedna). Ipak ne smijemo biti zadovoljni. Veliko i ozbiljno doba traži sve veće žrtve. Neka je svaki iskaz Ž. n. fonda novi rekord, neka je svaki puta veći, nikada manji od prošlog iskaza. Dužnost je svakog sumišljenika, da energično nastoji i pripomogne, da polučimo svedj nove rekorde!

Zagreb. (Bataljunska zapovijed o pok. nadporučniku Rikardu Neumannu). Natporučnik u pričuvu, Rikard Neumann, koji je

nedavno podlegao teškim ranama stečenim na bojištu, vršio je prije svog drugog odlaska na bojište, lokalnu službu. A kako ju je vršio i kako je time dao sjajan primjer, da časnik Židov svagdje, na fronti i u zaledju, vrši svoju dužnost zdušno i požrtvovno, neka nam je dokazom oproštaj, što mu je napisao pukovnik Stanzer 13. lipnja 1917. u bataljunskoj dnevnoj zapovijedi broj 164. Zapovijed glasi:

„Uslijed svoga odredjenja na ratište oprašta se sutrašnjim danom od ovoga bataljuna pričuvni natporučnik Rikard Neumann.

Od prvog časa, čim je pridošao — još ne potpunoma zdrav i oporavljen od teške rane — k ovome bataljunu, pregnuo je svim silama i uložio voljko i odano svu svoju spremu i znanje u povjerenu mu službu.

Kao zapovjednik stražarske satnije — za koje se mjesto, — koje je uz to skopčano sa velikim naporom iziskuje toliko rutine i svih sićušnih finesa, što se samo duljom vježbom, prirodjenom sposobnošću za službu mogu prisvojiti, — on je zapremao ovo mjesto i vršio tu službu na sveopće priznanje. Nebrojene nadoknade za razne etapne, stražarske i morsku obalu osiguravajuće bataljune, nadoknade za željeznička pružna zapovjedništva, konjanička i topnička tijela, nebrojene manje preselice i opremke, II. i III. akcije za izmjenu itd. — sve je to to on u najvećem redu složio i pravodobno — dakako uz najveći tjelesni napor — na odredište otpremio.

Kao u gradjanskom zvanju osobito uvaženi knjigovodstveni stručnjak vršio je i daljnju povjerenu mu službu kontrolnog organa kod raznih institucija, koje djeluju kod ovog bataljuna, — i to takovom točnšću i spremom, da se je na poslovanje ovih institucija moglo usvako vrijeme gledati onom pouzdanošću, koja je moguća samo onda, ako to poslovanje kontrolira vrstan i skroz savjestan stručnjak. — I u ostalom svom poslovanju kao strijelni časnik, odjelni zapovjednik vojnog redarstva itd. postigao je svojim neumornim radom najljepše uspjehe.

Napose moram istaknuti, da je sa osobitom ljubavi prema ovome bataljunu pratio i one grane ovdašnjeg poslovanja, koje nisu zasjecale u njegovoj djelokrug te je nejedamput skočio i njima savjetom i svojim radom u pomoć. Tako je primjerice — iskoristivši svoje gradjanske sveze — u jedno vrijeme, kad je vladala najveća oskudica — opskrbio bataljun dovoljnom zalihom one živežne namirnice, koje bataljun nije mogao nigdje dobiti.

Premda je imao pravo i akoprem je to gledom na njegovo zdravstveno stanje bilo nužno — nije u 2 godine, što je kod ovog bataljuna bio, zamolio dopust, već je neprekidno vršio tešku službu.

U cijelom njegovom poslovanju jasno je i očito izbjjala njegova savjestnost, spremna Previšnjoj službi, odanost prema predpostavljenim zapovjednicima, koje je najzdušnije potpomogao te sustretljiva sudružnost prema svojim drugovima.

I ako bataljun gubi ovako vrsnu silu, to sam uvjeren, da će on i na novom svom odredjenju u svakoj prigodi potpuno vršiti svoju dužnost i postići i tamo najljepše uspjehe.

Oprštajuci se sa ovim vrlim časnikom, izričem mu za njegovo odano služovanje moju toplu hvalu i Priznanje u ime Previšnje službe sa srdačnim: „Pratio ga Bog i sreća junaka!“

Dopis iz Osijeka. (Jedna „Poruka“.) U „Jugu“ od 6. mј. šalje g. Miroslav K. „Poruku našim Jevrejima“, koja kulminira u slijedećem pozivu: Promjena njemačkih (madžarskih) imena u slavenska. Duh nove vremena, doba demokracije i nacionalnog osvještenja zahtjeva od nas Židova, ne znam s kojega se razloga pisac članka konzervativno služi izrazom „Jevreji“, da se zbljžimo narodu, među kojim živimo,

a to da dokumentiramo i slavenskim imenom.

Nama ovaj predlog nije nesimpatičan. Ako bi zamijenili tudijska imena slavenskim, učinili bi to iz istinskog rodoljublja. S druge pak strane znademo, da nas većim dijelom baš poradi čestih njemačkih imena drže germanizatorima, što više, da i cijonizmu (kao što se desilo u Poljskoj i Galiciji) imputiraju germanizatorske tendencije. Promjenom imena ne bi doduše tih objeda nestalo, ali ne bi moglo biti postavljene a priori. A time bi se odmoglo i mnogim predrasudama.

No nameće nam se slijedeće pitanje: Ako se već odlučimo da odbacimo tradicijom preuzeto staro svoje ime, zašto da ga ne zamijenimo stariim našim narodnim? Renesansa narodnog života zahtjeva i renesansu narodnog jezika, a prvi će posljedak toga biti narodno ime. Logičnije bi dakle bilo kad bi prihvatali imena u hebrejskom jeziku. No znademo, da bi ovakav pokret za promjenu imena uz sadanje totalno nepoznavanje hebrejskog jezika, bio smiješan i naivan. Zato to i ne činimo. Ali tko zna, što će biti sutra? Naš stari jezik oživljuje i svaki mu dan nosi novu pobjedu. Pa ako mi i ne govorimo njime, naši će se sinovi njime služiti.

Stvar promjene imena tako je individualna, a pri tom tako izvanjska i površna, da nam se ne čini vrijednim iz toga predloga učiniti pokret. Pa ako naši Židovi i ne promijene svoga imena, krivo će biti zaključivati po tome njihov premaleni patrijotizam. I jedan Kanalgitterbestandteil može da bude dobar jugoslavenski patrijota. Nije li „Strossmayer“ njemačko ime?

A ne će li izostati ironičnih primjedbi s izvjesne strane: Ušuljati se u čestito društvo pod krivim imenom — ?

Mirko K.

Beograd. (Poset gosp. Sabetaja T. Djaen). Gospodin Sabetaj Djaen, inspektor osnovnih jevrejskih škola u Sarajevu, bivši nastavnik i nadzornik jevrejskih škola u Beogradu, posetio je nedavno Beograd sa narocitom misijom ispitivanja ovdašnjih jevrejskih prilika u opšte i specijalno jevrejskih školskih prilika. Mi se ne ćemo upustiti u ispitivanje utisaka, koje je gosp. S. Djaen zadobio svojim bavljenjem u Beogradu studirajući ovdašnje prilike, ali ćemo sebi dozvoliti konstatiranje, da su današnje školske jevrejske prilike daleko drugče, no što je to bilo u ono sretno mirno doba kada se g. S. Djaen bavio u našoj sredini Beogradjani Jevreji danas nemaju više onakovih učitelja veronauke, kao što je to bio uvaženi g. S. Djaen. — Za nepunih deset godina bavljenja gosp. Djaen u Beogradu, on je svojim neumornim radom i stvaračkim duhom izazvao najdublje poštovanje svih onih, koji su bar malo imali interesa i smisla za nacionalno jevrejstvo. Za njegova bavljenja kod nas su jevrejska deca prvi put ozbiljno i savesno obučavana jevrejskom jeziku praktičnim metodima, tako da se uspehu idealnog g. Djaena moralo diveti. Pa ne samo na svoje učenike i učenice, već mnogo više je on uticao na jevrejsku omladinu, a najviše na širu masu, — masu religioznu i lako pristupačnu nacionalnim idejama cijonizma. Naročito je uvaženi g. Djaen imao teškoča pri ulivanju nacionalne jevrejske svesti medju omladinama, medju asimilantima „Srbima mojsi-jeve vere“ ili fanatičnim socialistima. Njegovom zaslugom osnovana su dva omladinska čisto nacionalno cijonistička društva: srednjoškolsko društvo „Gideon“ i omladinsko društvo „Atehija“. — Na širu masu je gosp. S. Djaen imao naročito ogromnog uticaja. Beogradski Jevreji neasimilirani su retko koga toliko poštivali i cenili kao g. Djaena. — Svojim pozorišnim komadima i ostalim literarnim radom je on postigao lepe uspehe i zadobio mnogo simpatija. Retki su tako plodni književnici kao on. Za bavljenja njegova u Beogradu nije bilo ni jednog priredjenog koncerta ili zabave, a da nisu bili inspirisani gosp. Djaenom. Karakteristična strana Djaenovih komada je ta, što on nešto ume da unese u predmetu naše ponosne istorije onu preveliku ljubav prema jevrejstvu, što i čini, da mi, slušajući njegove komade, osjećamo ponos i ljubav ka jevrejstvu. — Ali burni temperamenat i velika energija g. Djaena i danas u ovim teškim ratnim prilikama nikako ne miruje. Iz „Židova“, novog glasila jugoslavenskih Jevreja doznajemo, da on i danas živo radi na širenju naših nacionalnih zadataka, priredjujući u Sarajevu koncerte sa novim plodovima svoga pohvalnog rada. Dao bi Bog, da nam g. Djaen još dugo poživi na dobro našeg jevrejskog naroda, kome su taki ljudi kao on toliko potrebni!

I. Rama.

Iz uredništva i uprave. Nova adresa uprave i uredništva glasi do daljnega: Lav Stern, Zagreb, Draškovićeva ul. 36, I. kat. Novac za list i Ž. n. f. neka se šalje samo na „Banku za trgovinu, obrt i industriju d. d. Zagreb“, uz naznaku svrhe na kuponu.

Molimo sve cj. pretplatnike, koji ne dobivaju list, da nam to jave, a one, kojima je istekla pretplata, da je što prije obnove.

Širom svijeta.

Socijalisti za pravedno rješenje židovskog pitanja. Socijaldemokratska radnička stranka u Holandiji održala je 18. veljače o. g. javnu pučku skupštinu, na kojoj se raspravljalo isključivo o židovskom pitanju. To je ujedno prva socijalistička nežidovska skupština, koja je raspravljala o žid. pitanju. Skupštinu je srdačno pozdravio vodja holandskih socijalista Troelstra, a najznačajniji govor držao je senator H. van Kol, član holandskog komiteta i međunarodnog socijalističkog ureda, koji je između ostalog rekao i ovo: . . . Došao je istorijski čas, koji će Židovima donijeti napokon oslobođenje . . . Nema naroda, koji bi imao toliko prava na zahtjev samoodredjenja. Uspriko 20. stoljeća nečuvenog tlačenja, Židovi su ostali vjerni svome narodu . . . Rat je Židovima donio besprimjerne patnje u Poljskoj, Galiciji i Rusiji. Turci su zlostavljali Židove u Palestini, rastjerali židovsko pučanstvo . . . Legenda o Ahasveru još je dandanas zbilja . . . U Rumunjskoj postupaju sa Židovima još uvijek kao sa tudijsincima. U Galiciji ih ganjaju i tlače kao pse. U Njemačkoj je antisemitizam još jak. Poljska, koja je uživala naše simpatije, ne zavrijedjuje svoju nezavisnost, ako ne bude dala Židovima potpunu ravnopravnost i slobodu. Kad bude u Rusiji vladala socijal demokratska stranka, tada će biti dokrajčena židovska bespravnost. Neoprostivo je, što Trockij nije progovorio u Brestu Liovskom niti jedne riječi za svoje suplemenike. Ukrajina je posve priznala narodna prava Židova. Engleska je pošla još dalje. Izjava Balfourova zajamčuje Židovima slobodnu domaju u Palestini. Engleska šalje jednu cijonističku komisiju u Palestinu, da tamu priredi, što je potrebno. Lord Cecil opetovao je obećanje Balfourovo riječima,

koje bijahu još jasnije: Jermenska Jermenna, Arabija Arapima, Judeja Židovima! Židovsko je pitanje međunarodni problem, a njegovo je rješenje korisno za cijelo čovječanstvo. Internacionala baciti će na vagu svu svoju moć, kako bi se dokrajčila židovska bespravnost. Bude li se jednom sastala međunarodna socijalistička konferencija, tada neka budu Židovi uvjereni, — da će s njima postupati pravedno. Ako se Poljaci neće htjeti da podvrgnu zaključku konferencije, ako neće moći svladati svoje antisemitske osjećaje, tada nema mjesta za poljačke socijaliste u redovima internacionale! Kad se bude sastala konferencija, tada je Cijon spašen! . . .

Židovski narodni pokret i austrijska vlada. Zastupnici žid. naroda u Austriji znali su si prokrčiti put do onih mjesto, koja odlučuju sudbinom Austrije i iznijeli su otvoreno sve pritužbe, želje i zahtjeve židovskog pučanstva. U tri konferencije dana je austr. ministru predsjedniku i ministru unutarnjih posala prilika, da upoznaju pravo stanje na osnovu prikaza pravih narodnih zastupnika, židovskih nacionalaca i cijonista, koji su vazda u dodiru s žid. masama i poznaju najbolje njihove potrebe i jade. Ministri su obećali, da će pri reformi austr. ustava saslušati i glas narodnih Židova. Temelj svih pregovora bijaše spomenica, iz koje vadimo ove stavke:

Opstanak i procvat narodnosne države Austrije zahtjeva, da se svim njegovim plemenima u cijeloj carevini, i tamo, gdje su u manjini, zajamči ustavom slobodan kulturni, politički i ekonomski život. Da se postigne taj cilj potrebno je, da se svi narodi konstituiraju kao javnopravni subjekti i da im se, u koliko to dopušta centralna uprava države, dade mogućnost za zvršivanje autonomnih prava u svim njihovim narodnim pitanjima, a naročito na području kulturnom: Za pripadnost jednom ovako konstituiranom narodu smije biti odlučna samo slobodno, i bez ikakvog utjecaja izrečena izjava državnog građanina.

Priznavajući ova temeljna načela zahajevaju zastupnici nacionalno organizovanog austrijskog židovstva:

1. Priznavanje židovske narodnosti i jamstvo za njegovo slobodno ispovjedanje.
2. Pravo Židova na vlastite škole i na uzgoj djece u židovskom duhu.
3. Zastupstvo Židova, već prema njihovom broju i činitbama, u carevinskom vijeću, zemaljskim saborima i općinskim upravama i to osnutkom židovskih izbornih kuća i uvedenjem proporcionalnog sustava.
4. Zastupstvo Židova kod državne vlade po jednom ministru ili državnom tajniku.
5. Bezovlačno provedenje gradjanske ravnopravnosti, koja je Židovima ustavom zajamčena.
6. Konstituiranje židovskog naroda osnutkom carevinskog saveza (narodne komore) na temelju jednakog tajnog i direktnog prava glasa.
2. Zakonsku izgradnju židovsko-vjerskih uredaba i osnutak carevinskog saveza bogoštovnih općina.

Židovski kongres u Austriji. Na velikoj skupštini „Židovskog narodnog društva“, koja je održana 23. veljače u Beču prihvaćena je jednoglasno ova rezolucija: „Skupština, održana dne 23. veljače 1918. u Hotel Continental-u u Beču, pozdravlja saziv židovsko-austrijskog pučkog kongresa, koji će zahtijevati priznanje prava židovskog naroda po novom austrijskom ustavu“.

Židovski glas o ustavnoj krizi Austrije. ... Ali nesamo Židovi, već i svi ostali činbenici, koji hoće da se ostvari moderna Austrija, to jest Nova Austrija, koja će biti sagradjena na narodnoj, vjerskoj i gospodarstvenoj ravnopravnosti svih stanovnika dunavske carevine — moraju povući logične konzervencije iz sadašnje parlamentarne krize. Bez narodne nagode, ne može biti parlamentarnog majoriteta, niti u sadašnjem, a niti u novozabranom carevinskom vijeću. Ali narodnosna nagodba je nemoguća na temelju dualističkog ustava već toga radi, što češki, jugoslavenski, od česti ukrajinski i rumunjski zastupnici smatraju pretpostavkom narodnosne nagodbe i podupiranja austrijske vlade, ujedinjenje svih svojih sunarodnjaka u obim polovinama monarkije. Ako se uzme u obzir dalje, da i u Ugarskoj i Hrvatskoj vlada latentna kriza i opстоjeći neriješeno narodnosno pitanje, tada se može govoriti ne samo o krizi u austr. parlamentu, već i o krizi ustava cijele države ... Ali se i oni optimisti, dotično oportunisti varaju, koji misle, da se može ustavna kriza riješiti novim koncesijama poljačkim i madžarskim separatistima, a ne promjenom cijelokupnog od god. 1867. opstojecg sistema i to u smislu osnutka jedinstvene savezne države (dr. H. Kadisch, u br. 9. 1918. „Jüd. Zeitung“ Beč.)

Demonstracija predstavnika Židova u Holandiji. Dne 17. veljače održana je u Amsterdamu kongresna demonstracija holenderskih Židova, svim oficijelnim korporacijama, te raznih struja i stranaka. Na skupštinu je došlo preko 1000 izaslanika od toga preko 500 cijonista. Broj nazočnih nadmašio je 2500. Skupština je u ime cijelog židovstva Holandije objavila židovske zahtjeve pri sklapanju sveopćeg mira. U pozdravnom govoru označio je počasni predsjednik; Jacobus Kann, dokazom političke zrelosti židovstva, činjenicu, što su razne skupine mogle naći osnovu za zajednički rad. Od govornika istakli su se načito zastupnici Allianze, teritorijalne organizacije, cijonista i rabina. Svi govor kretali su se oko ovih pitanja: gradjanska ravnopravnost, narodna prava u narodnosnim državama, narodna koncentracija u Palestini. Konačno je, skoro jednoglasno prihvaćena rezolucija, u kojoj se, pozivom na opravdanost i savremenost židovskih zahtjeva, umoljava vlada kraljevine Holandije, neka bi svojim utjecajem omogućila saslušanje židovskih zastupnika pri sklapanju općeg svjetskog mira i neka bi poradila oko toga da se rješenje žid. pitanja snažno medjunarodno zajamči. — Velebna skupština izazvala je veliko oduševljenje medju Židovima i dubok dojam na cijelu nežidovsku javnost.

Prilike u Rusiji. U mnogim gradovima bili su pogromi za vrijeme uzmaka. No fronti organizira se samoobrana. Društvo za unapredjenje židovskoga zanata zajedno sa udruženjem židovskih vojnika zaključilo je organizaciju za pomoć demobilizovanih. Otvorit će se uredi za posredovanje rada, zanatlijske institucije i tečaji za bivše vojnike i za zarobljenike, koji se vraćaju. — Društvo za unapredjenje zanata radi na osnovi za razvitak povrtjarstva, finijega obradivanja tla i mljekarstva u Rusiji. Židovima je doznačeno u blizini Petrograda veliko zemljiste, a započelo je već sadanjem vrtova. U Harkovu održana je skupština zastupnika Hehaluca iz 21 grada

Rusije. Članovi Hehaluca moraju se na prvi poziv komiteta preseliti u Palestinu i ostati kroz tri godine u službi njegovoj. Sada se već vježbaju u jevrejskom jeziku. Hehaluc pripravlja svoje članove za sve grane palestinskoga pionirskoga rada. U Odesi je otvorena škola Hehaluca za 75 učenika na površini od 75 desyatina zemljišta. Škola stoji pod upravom agronoma Sussmana.

Narodnosna autonomija Židova u Ukrajini. U paragrafu 65. zakonske osnove o ukrajinskom ustavu, koja je provizorno već prihvaćena od centralne Rade ukrajinske pučke republike, ustanovljuje se narodna i osobna autonomija za narodnosne manjine. U osnovi se ističe načelo, da svaki narod ukrajinske republike imade pravo da sam upravlja svojim narodnim životom. Zakonska osnova proteže se na Velikoruse, Poljake, Bjelorusce, Rumunje itd. i na Židove. Za svaku narodnost određen je poseban parlament i ministarstvo. Židovskim ministrom Ukrajine postavljen je dr. M. Silberfarb, pristaša žid. socijal. stranke.

Orthodoxni rabin za cijonizam. Savez ortodoksnih rabinata sjeverne Amerike održao je u Newyorku skupštinu, na kojoj se ponajviše raspravljalo o stanovištu ortodoksnog židovstva prama nastojanju za osnutak domaje u Palestini. Primljena je rezolucija, koja veli, izmedju ostalog i slijedeće: Budući da je židovski narod, od početka rasula, molio i nastojao, da se nacionalno uspostavi u zemlji otaca; budući da je ovakva uspostava, potrebna za očuvanje tradicionalnog židovstva i narodnog blagostanja žid. naroda; konačno, jer je uspostava svih potlačenih naroda bezuvjetno potrebna za uspostavu pravde i mira u svijetu — to izražavaju ortodokni rabinii Amerike svoju najtoplju zahvalnost svima onima, koji su zauzeli i prijateljsko držanje prema životnim pitanjima žid. naroda ... Konačno se zaključuje, da se — u ime žid. tradicije, povijesti i žid. nadâ — pozove američko ortodoksnو židovstvo neka se pridruži cijon. organizaciji.

Za ravnopravnost rumunjskih Židova. Zastupnik na carevinskom vijeću, Heinrich Reizes posao je ministru vanjskih posala, grofu Czerninu u Bukureštovoj brzojav: „Cijelo židovsko pučanstvo očekuje od zastupnika centralnih vlasti, da će se pri mirovnim pregovorima s Rumunskom založiti za konačno provedenje ravnopravnosti Židova u Rumunjskoj. — Članak 45. Berlinskog ugovora zajamčen je i po Njemačkoj i Austro-Ugarskoj. Mimoilaženje članka kroz 40 godina po Rumunjskoj, teška je nepravda nanešena kulturi i civilizaciji.“

Skupština židovskih kolonista iz Rusije. U židovskom selu Nova Poltavka (gubernija Herson) sastalo se nedavno 74 izaslanika židovskih seljaka južne Rusije. Skupština se u prvom redu bavila agrarnim pitanjima, pa je izrazila zadovoljstvo socijalnim revolucionarcima, koji nastoje oko socijalizacije zemljišnog posjeda. Raspravljalo se još o religioznim, nastavnim i jezičnim pitanjima, pa se je većina skupština izjavila za gojenje jevrejskog jezika i besplatnu školsku obuku.

100 milijuna za kolonizaciju Palestine. Cijon. organizacija Udruženih država sjev. Amerike zaključila je osnovati fond od sto milijuna dolara za kolonizaciju Palestine poslije rata. Već je sastavljena posebna narodna finansijska komisija, koja je počela sabiranjem.

Židovi kao državnici i diplomati. Lord Reading (Sir Rufus Isaacs) postavljen je za poklisara, „High-Commissioner“-a, Veleke Britanije u Washingtonu. — U ruskoj vladu obavljaju razne ministarske poslove: Trocki Jofe i Steinberg. — U talijanskem kabinetu sjede dva žid. člana: Morpurgo (trgovina i industrija) i Reggio (promet). U ugarskom ministarstvu, zaprema stolicu pravosudja, Vazsony.

Bilješke.

Može li prvi dan Pesaha pasti na uskrsnu nedelju? Do god. 358 posl. Is. židovski je koledar bila tajna patrijarkove obitelji, a Hilel II. objavio je pravila židovskoga koledara, jer su Židovi u ono doba već bili razasuti po cijeloj zemlji, pa je prijetila opasnost, da Židovi blagdane ne bi svagdje slavili u isto doba.

Mjesec se računa sa 29 dana i 12⁷⁹³₁₀₈₀ sati tj. 29 dana, 12 sati 44 minute. 3 sekunde i 20 tercina, dok se duljina sunčane godine računa 12 i 7/19 mjeseci. Židovi izjednačuju razliku između mjesecne i sunčane godine tako, da se od svakih 19 godina učine njih 7 (3., 6., 8., 11., 14., 17. i 19.) prestupnima tj. broje 13 mjeseci. tako da prosječna svaka od 19 mjesecnih godina broji 365. 2468 dana, što gotovo posvema odgovara sunčanoj godini. — Time bi granice, unutar kojih može pasti prvi dan Pesaha već bile prilično određene, pa samo još treba uvažiti, da po pravilu tzv. Dehijot prvi dan može pasti samo na nedjelju, utorak, četvrtak i subotu.

Kako obične godine broje 12, a prestupne 13 mjeseci, pomiče se u okviru sunčane godine Pasah za 19 dana unaprijed ili manjoj udaljenosti od zadnje prestupne godine, nu ipak uslijed korektiva u 19-godišnjem ciklu ne može pasti izvan stanovitih skrajnjih granica.

Do objelodanjenja židovskog koledara ustanovljivala se uskrsna nedjelja po kršćanskoj crkvi svake godine tek onda, kada je bilo poznato, na koji dan sunčane godine pada prvi dan Nisana. Ta ovisnost Usksa od Pesaha nije bila prijatna crkvi, koja je u sve većoj mjeri postajala svjetskom. Concil u Vicasu našao je zato novu formulu, koja je ujedno udovoljila davnoj želji biskupa, koji su išli za tim, da duhovi padnu samo na nedjelju. Prema tomu je ustanovljeno, da i Usks može pasti samo na nedjelju i to na prvu nedjelju iza mjesecnog proljetnog uštapa (tj iza 31. ožujka). Prema tome su prvi dan Pesaha i uskrsna nedjelja padali na isti dan uvijek, kad je proljetni uštapao na subotu tj. 15. Nisana na nedjelju. Od g. 793. nije se to više moglo dogoditi, jer je proračunavanje proljetnog uštapa po Julianском koledaru sunčanu godinu pogrešno brojilo sa 365·25 dana mjesto 365·2468 dana.

Gregorijanski koledar ispravio je 1583. tu pogrešku preskočivši nastalu razliku od 11 dana uvedenjem, sunčane godine od 365·2468 dana, pa su prvi dan Pesaha i Usksa opet mogli pasti na isti dan, naime na nedjelju. U 20 stoljeću bit će to u god. 1929., 1927., i 1981.

Dr. B. S.

Darujte za židovski narodni fond.

Iz „Pjesme nad pjesmama“ (Šir haširim).*

Sulamka pjeva....

Ja sam ruža saronska, ljiljan u dolini... Zaklinjem vas, kćeri jerusolimske, ako nadjete dragoga mojega, tada mu recite, da sam bolna od ljubavi. Prepoznati ćete dragoga moga lako: Lijep je dragi moj i mio. Što je jabuka medju drvetima šumskim, to je dragi moj medju momcima. Usta su mu slatka i sav je ljubak. Taki je moj dragi, taki je moj mili, kćeri jerusolimske!...

E da bi me dragi moj metnuo kao pečat na srce svoje, kao pečat na mišicu svoju! Jer je ljubav jaka kao smrt, a ljubavna sumnja tvrda kao grob. Žar ljubavi je kao žar ognjeni, kao plamen Božji. Mnogo vodâ ne može ugasiti ljubavi, niti je rijeke potopiti. Da tko dade sve imanje doma svojega za tu ljubav, osramotio bi se!... Oh, da bi našla dragoga svojega, koji pase stada medju ljiljanima, o da bi došao onaj, koga ljubi duša moja!...

Eto glasa dragoga mojega. Evo ga, ide skačući preko gora, poskakujući preko humova, kao srna ili kao jelenče. Evo ga, stoji ispred naše kuće, gleda kroz prozor, viri kroz rešetku. Progovori dragi moj i reče mi:

„Što je ljiljan medju trnjem, to si ti draga moja medju djevojkama. Imade djevojaka bez broja, ali ti golubice, ti si jedinica, miljenica moja. Ti si divna kao zora, lijepa kao mjesec; čista kao sunce i strašna kao vojska sa zastavama! Lijepa ti si, draga moja, lijepa ti si: Oči su ti kao u golubice, zubi su ti kao stado bijelih jaganjaca. Usne su ti kao potez skerleta, a govor ti je ljubak! Sva si lijepa draga moja i nema nedostataka na tebi. Lijepa li je ljubav tvoja, sestro moja nevjesto, bolja je od vina ljubav tvoja, sladja od meda!...

Ustani draga moja, ljepotice moja i hodi! Jer gle! Zima prodje, minuše kiše i oblaci se razidjoše. Cvijeće se vidi po poljima. Dodje vrijeme pjevanju i glas grličin čuje se u našoj zemlji. Smokva je pustila zametke svoje i loza vinova ucvala miriše. Ustani draga moja, ljepotice moja i hodi! — Golubice moja, daj da vidim lice tvoje, daj da čujem glas tvoj, jer je glas tvoj sladak i lice tvoje krasno. O, kako si lijepa, o kako si ljupka i puna milina! Jednjem pogledom milog oka tvojega otela si mi srce, sestro moja nevjesto: otela si mi srce jednom riječi ljupkih tvojih ustiju! Hodi sa mnom Sulamko, hodi samnom sestro moja nevjesto. Ustani draga moja, ljepotice moja i hodi!...

Hagiga u Rehobotu.

Produljio sam svoj boravak u Erec Israelu za nedelju dana, da uzmognem prisustovati sederu u Jerušalajimu i Hagigi¹⁾ u Rehobotu²⁾.

Seder u Jerušalajimu bio je isti kao i seder u svakoj židovskoj kući. Njemačka Engleska, Rusija i Južna Afrika, Kanada i Australija izaslali su zastupnike. Svi su se na kraju složili u uskliku „Gam lešanâ habaa bi' rušalajim! (Do godine takodjer u Jerusolimu). Put u Rehobot vodio me preko Ekrona, koji još niješao viđio. Kad stigosmo, nastupili su Makabi (gombači), da oštrom korakom i uz veselu pjesmu podiju u Rehobot. — Bilo je veselje gledati

one krasne stasite mladiće u pristaloj odjeći na ovome svetome tlu. Tako je toga dana omladina židovskih kolonija cijele zemlje hrila na mjesto narodne svečanosti, da tamо u muževnoj igri okuša svoju snagu. U oči svečanoga dana stigosmo u Rehobot, koji nam je najviše srcu prirasao, jer se u njemu najjače očitovao zdravi duh novoga slobodnoga židovskoga jistiuba¹⁾ i gospodarske samostalnosti. Teškom mukom nadjosmo končište.

Onda podjosmo brže bolje pjeskovitom cestom na mjesto svečanosti. Put nas je vodio preko „Birk“, a to je veliko spremište vode na vrhu brežuljka, koji nadvisuje selo, a na kojem je još i lijepa sinagoga i Bet-am (Narodni dom). Sa brežuljka vidimo kako se pred nama rasprostire cijelo selo. Na obzoru gubi se pogled u vijencu bogatih nasada narandža. Neposredno ispod nas prostire se mjesto svečanosti. Već danas, noći slave, pokazuje se živahna vreva.

Makabimi vježbaju još jednom svoje proste vježbe i vježbe na spravama. Konjanici vode svoje konje i ponose se s njima. Uživanje je gledati lijepo konje, čile konjanike i jedre mladiće, pa šomrime (stražare), sinove kolonista, divlju i obijesnu čeljad, kojoj iz bistra oka sijeva veselje za jahanje i pucanje. Krasna je ta mladost u beduinskog odjeći.

Prvi puta je priredjena tu i izložba gospodarskih i industrijalnih proizvoda.

Zatekli smo sve još u pripravi. Žene odličnika ukrašavale su izložbene čadore domaćim cvijećem i paominim lišćem. I za okrepnu bilo je priredjeno jela i pića osobito čaja, koji se tamo i pored dobrog vina, vrlo rado pije. Sve je bilo u uzbudjenom očekivanju. Budući dan ispunio je očekivanje. Ranim jutrom dolazilo je mnogo naroda sa svih strana. Četiri hiljade ljudi bilo je na okupu. Došli su i mnogi Arapi, pa su tihim čudom promatrali neobičnu sliku. Sasma slobodno kretali su se Jemečani u veselom mnoštvu. Preko polja širili se zvuci vesele glazbe.

Već rano ujutro bili su gombači na mjestu. Gimnastički savez »Makabi« brojao je tada 980 gombača. Vrlo veliki dio njih bio je tu i davao je svečanosti obilježje. Izvodile su se vježbe na spravama i proste vježbe, bilo je natjecanja u nogometu i trčanju. Svaka se je kolonija natjecala, da bude prva. Iz Tel Aviva¹⁾ došli su na natjecanje učenici jevrejske gimnazije.

Odmah poslije objeda svrstala se sva mladost u svečanu povorku. Lepršajućim plavobijelim zastavama podješte do kuće vaada (općinskoga vijeća). Tu stadoše. Roš havaad (načelnik) stupio je na balkon i izrekao oduševljen govor.

Kakogod sam slabo razumjevalo jevrejski, razabrao sam, da današnji Pesah usporedjuje sa Pesahom u Egiptu i naviješta Pesah budućnosti.

Riječ »Herut« (sloboda), koja se mnogo ponavljala, bila je temeljnim tonom načelnikova govora.

U tom času bili smo svi uvjereni o istini mnogoputa pjevane pjesme »Am Israel haj!« (Israel još živi). Povorka se povratila na mjesto svečanosti, a natjecanje i konjske trke nastavise se.

Dan se primicao kraju. Nagrade se dijelile i posljednje čaše vina ispijale — no pisanoga čovjeka nije bilo.

Ostavismo mjesto narodne slave. Dobjosmo do sinagoge. Bila je osvijetljena, a članovi talmudskoga društva, većinom krepki

starci, proučavali su svete knjige. Tako ovdje novi židovski život pruža ruku starome.

U veče bio je u bet-amu „nešef“ (koncerat). Sa tonovima Beethoven-ove sonate miješala se od vremena do vremena pucjava veselih odlazećih gostiju.

(Prema članku u knjizi »Hadgadja« [Jüd. Verlag Berlin]).

Malkin „Ma ništane“¹⁾

Po L. Kobrinu.

To je doista čudnovato, — započne jednog danà Malka, moja zemljakinja, vrlo inteligentna radnica, razgovor. — To je doista čudnovato, da se ja uvjek prije kojeg blagdana, a osobito prije pashe, čutim tako bijedno... Ja ne znam, ja onda osjećam u srcu neku čudnu prazninu, neku sjetu... Moja soba mi se pričinja kao kakav zatvor i spopada me neka čeznja, a roje se mnoge misli i bude sjećanja, — ja ne znam, kako bih vam to rastumačila.

Vi znate, da ja nisam pobožna, i neznam se staviti k svim tim stvarima, k hagadi, k vinu i valjućima, a k mukama pogotovo ne. Pa ipak, — ne možete li mi vi reći, zašto je to? — Čini mi se, otkako sam se svega toga odrekla, od sedera skup' s hagadom i vinom, da su mi se uvukle te muke u srce...

Vi se smijete? Vi mislite da se ja šalim? Ali ja Vas uvjeravam, ja mislim posve ozbiljno... Možda to dolazi odatle, što sam ovdje sama i zapuštena, bez roditelja i brata i sestre... Možda odatle, što je moguće u meni ostalo još nešto od odgoja, što su mi ga moji pobožni roditelji dali; možda odatle, da ja, kako sam nezadovoljna, čeznem za onim mladim, sretnim godinama, gdje je to bilo moje najveće oduševljenje, macot i vino, ukratko cijeli blagdan. Ali je moguće, — siguran Vam uzrok ne mogu reći, — da osjećam, da mi nešto manjka: Ja sam nešto izgubila, — to vam mogu za sigurno reći...

A kako je bilo posljednji put pred pashu? U radioni, sjedeći pri stroju, na jednom sam osjetila, da postajem žalosna, i pričinilo mi se, kao da su sve djevojke u radioni tako žalosne, kao ja, dapače strojevi, tako mi se činilo, da klepeću danas drugačije nego inače...

Kad se koja djevojka zasmijala, mislila sam si: Luda! Ona nezna, kako joj je zlo. Da sam vidjela kod svih židovskih radnica suze u očima, ja se ne bi ni najmanje čudila. Činilo mi se, da u tom času svaka misli: Kod kuće ne bi sad u radioni radila. Kod kuće se sada riba brašno od macota, čisti, čupa purana, uljeva vino u karafe... Pokušavaju se nova odijela, koja je krojač tek donio...

Da, to držim ja, moraju sada sve misliti, jer tako sam ja mislila.

Pa kad sam se onda zapitala, u kakvoj sam ja vezi prama svim tim ceremonijama, prema toj pashi? „Ništa ti ne vele te ceremonije, baš ništa“, sam si odgovarala. „Ah, kako žalosno, kako pusto, kako to tebe tišti!“ odmah je odvraćao neki glas duboko u srcu...

„Djetinjarije!“ rekao je razum. „Kol duboka bijeda!“ odgovorio je još glasnije glas u srcu.

„Da ovaj ili onaj to zna!“ prošlo mi je glavom, „kako bi te ismjevali, kakvo bi mišljenje dobili o tvojoj takozvanoj inteligenciji i prosvjetljenosti!“

„Ah, ti tako silno čezneš, tebi je tako

* Šir haširim, nedostiziva pjesma jevrejske stare i svete knjige, čita se kao haftora na Pesah.

¹⁾ Narodna svečanost. ²⁾ Kolonija u Palestini.

¹⁾ Povratak u Palestinu.

²⁾ Židovska četvrt u Jafi.

bolno pri duši!“ odgovorio je unutarnji glas.

I taj glas bio je jači od ostalih i stao je zapitkivati:

„Ne bi li bilo bolje, nebi li se ti sretnijom osjećala, da svetkuješ pashu? Što ti je zato dala tvoja prosvjetljenost? Nijesu li tvoji roditelji sretniji, kad ništa ne znaju o velikim idealima i čine ono, što su činili njihovi roditelji?“

„Gladna krava osjeća se još sretnijom kad preživa svoje svježe sijeno . . . Al čovjek nije preživač; kakav da bude to ideal koji se očituje u jelu, piću vina, ili u oblačnju novih haljina“ . . . javio se neki novi glas.

Ali razum ih prekine: „Dobro jesti i piti nije baš naskroz nevažan ideal — al konačno ti ne čezneš za jelom i pilom! Macot i valjuške i vino mogla bi ti dobiti za novce, — dapače i kod tvoje stanodavke“ . . . „O kako je to žalosno!“ nadopunio je uzdišući glas . . .

I onda sam došla kasno kući. Namjerice sam prošetala gradom s jednom priateljicom, da budem manje sama u svojoj sobi . . . Kod moje stanodavke bio je gotovo svršen seder. Soba u kojoj je slavljenja pasha, bila je svečano rasvjetljena: Stanodavac, njegova gospodja i djeca sjedjahu oko velikog stola, koji je bio svečano uredjen.

Otišla sam u svoju sobu. U tmicu sjela sam k prozoru i gledala van. Meni nasuprot, nad jednom crvenom kućom sjao je mjesec. Nehotice morala sam da mislim na mjesec kod kuće, a nešto se srcem provlačilo, zadrhtavalo. I nešto je počelo jadikovati i plakati . . . Eto, tu je naša ulica, . . . a tu naša kućica . . . prozori su svjetlo rasvjetljeni . . . a tu stoji mlada djevojka sa dugom pletenicom . . . ja sama . . . a tu je kovačica . . . Ivan stoji i gazi mijeh . . . krvav plamen se diže i spušta . . . iskre vrcaju i dižu se kroz dimnjak . . . a tu je vrt Kočinkovih sa drvećem, koje je sada još gotovo golo . . . a prijeko plavetno nebo, kao neizmjerna plava kapa i u njoj kao veliki, blistavi dragulj, naš mjesec . . .

Zaklopila sam oči . . . Htjela sam sve zaboraviti, sve, što je tamo . . .

Tamo je dugi stol, na njemu srebrni i pozlaćeni peharji . . . na čelu stola u nafukajuću sjedi moj otac u bijeloj haljini . . . obraz mu sja ponosno, kao u kakovog kralja . . . Njemu na desno sjedi majka takodjer sretna i sjajna, svečano iskićena s biserom i blistavim naušnicama, u šubarići sa kakvim crvenim nakitom . . . U pogledu njenih očiju, s kojima pogledava na oca i na nas sve, može se čitati: „Neka mi Bog priušti na godinu sa mojim mužem i mojom djecom sjediti kod sedera“ . . .

Neko me je potapkao po ramenu. Okrenula sam se, — moja stanodavka . . .

„Zašto Vi, Malka, sjedite u mraku?“ zapita ona, „zar se ne osjećate dobro? . . . Dodjite k stolu! . . . Mi Vam za to nećemo sigurno ništa zaračunati! . . .

„Hvala Vam, Sara, da sam željela doći preko k vama, ne bi mi sigurno ni novca bilo žao. Naprotiv . . .“

„Pa recite sama, Malka, zar je to život! Ne znati ništa od blagdana! . . . Jednoć sam već govorila o pobožnosti . . . Ja velim ovako: Dobar komadić meša ili čašica vina ili jedan valjušak ili juha, moj dragi Bože, kako se možete posve odreći blagdana!“

„Ah, Sara, ni Vaše vino, ni sve Vaše dobre stvari meni ne mogu dati ono, što meni manjka . . . Tako mi je žalosno pri duši . . .“

„Ali zašto?“

Ja joj toga nisam mogla rastumačiti, a plač me je gušio u grlu.

Zar ne — tako je zaključila razgovor — da je ipak čudnovato, da se ja uvijek baš pred blagdane osjećam tako bijedno. Zašto je to? . . .

Ma ništane? . . .

J. W.

Proljeće u Erec Israelu.

Pismo židovskoj omladini iz Jerusalima.

I.

Budemovo drveće pokriveno je gustim bijelim snijegom, ali snijeg na našim bademima nije studen i ne kopni, kad ga se dotakneš. K tome snijeg taj i miriše! Na hiljadu bijelih cvjetića pokriva već nekoliko dana granje. Znajte, prijatelji i prijateljice: Kod nas je proljeće: milo, nasmijano, divno proljeće. Ljubice, narcise i ruže rastu u obilju po vrtovima. Već dugo cvjeta Šafran na livadama. Toliko ciklama valjda još nijeste vidjeli. Na rubovima puta vire iz trave crvene glavice ānemona i pozdravljaju putnika, koji vesela srca putuje kroz zemlju.

Za koji dan proslavit ćemo lijepu slavu „roš hašana leilanot“, novu godinu drveća. Onda će svi dječaci i djevojčice jerusalimskih jevrejskih škola hodočastiti u jedno lijepo židovsko selo. Djeca će pjevati pjesme, a kad stignu u selo zasadit će svako po jedno drvce. Nebo će se milo smješkati, a blagi lahor šaputati će blagoslov. . .

II.

Jednoga vedroga jutra sakupiše se učitelji i učenici u jednom školskom dvorištu Jerusalima. Sve je radosno uzbudjeno; Sama vesela svježa lica. Ta to je prvo veće putovanje, što će poduzeti naš novi izletnički savez. Ići ćemo preko judejskih brdina u sjajno proljeće. Zar nije prekrasno čilim korakom putovati kroz zemlju praoata, pa u ganutljivom raspoloženju boraviti na mjestima nekadašnje židovske slave i veličine, a onda poći u židovske kolonije gdje naš seljak ore židovsku zemlju, gdje, požrtvovan židovski radnik njeguje narandžu i sadi maslinu, suncem opaljeni seljački sin na vatrenom vratcu kao strijela leti, a mladi ozbiljni Šomer stoji na straži . . . Zemlja je procvala kao cvijet u polju . . . Kroz sve žile struji svježa vatrema krv . . . Kada povorka mlađih izletnika čvrstim korakom koraca kroz ulice staroga Davidovoga grada, i kad zaori njihova ponosna jevrejska pjesma, tada mnogi starac kima glavom pa se čudom čudi. — U mnogim srcima budi se slutnja, da je to spas iz tisućljetne patnje, da je to slika nove židovske mladeži. — Mladi veseli izletnici u Erec Israelu šalju vam židovska braća i setre mili pozdrav!

Proljeće je na zemlji i u srcima. Vi braća i sestre po cijelome svijetu otvorite širom svoja srca, koja neka ispuni sveto novo proljeće! (Iz „Blau-Weiss-Blätter“ Berlin).

Galileja.

Izmedju galilejskih brežuljaka raste novo pleme — možda klica jednog novog naroda: snažni, srčani muževi. Nekoć bijahu gradski stanovnici: zanatlige, djaci akademici, učitelji; osjetljivi, klecajući blijadi stvorovi. Ali oni nadjoše put povratka majci zemlji, koja svoju djecu obdaruje uvijek s novom snagom. Sada gledaju mirno i čvrsto, a koracaju snažno, dugo, i brzo, kao pantera.

Vidio sam ih pri poslu. Neumorno su im ruke mahale teškim farmerskim budu-

kom; vidio sam ih u sunčanom žaru iza pluga i stroja za sijanje. S njihovih opaljenih lica curio je curkoma znoj. Vidio sam čuvare, kako kroz noć lete na neosedlanim konjima: u desnici puška, oko pojasa fišeci; Vidio sam ih, kako su jašuci naganjali ždrijepce u tiberiadsko jezero: Bijahu goli puni snažne ljepote; vitko tijelo ko saliveno iz bronze, tetive kao iz čelika kovane. Tada je moje srce zakucalo ponosnije! Ako je nekoliko godina teškog seljačkog rada bilo kadro da izbriše žig ropstva i tisućljetne sramote — što još može postati iz ovakve rase?

Kako će tek gledati u svijet onaj nařastaj, što sada buja i raste u ovim selima. Vidio sam ga, vidio sam tu seljačku djecu, djecu sunca i slobode: Oči sijevaju u rumenim licima; tijelo vitko i ponosno počiva na ljepušastim, bosim nogama, koje umiju hitro skakati; to su mладice, koje rastu uspravno kano svijeće, jer im je koriđenje uvriježeno u rodjenoj grudi, jer kao pleme gospodara koracaju na vlastitom tlu. Oni ne znaju, što je sagibanje i gmanjanje. Ne, to ne uče ovi mlati graničari, ali jahanju su vješti skoro prije, nego li hodanju, a puška im je već za rana vjerna druga. Vidio sam dječake, koji lete kao strijele cestom, držeći se samo golim nožicama konjske šije. A imade i takovih odvažnih derana, koji su tako vrsni jahači i strijelci da ih i sami ponosni pustinjski beduini smatraju sebi ravnima!

Pa što zato, ako jedamput koji član ovog plemena padne žrtvom arapskoj krvnoj osveti? To je graničarski život. Oni, što ostaju živi, postaju sve to sposobniji za obranu. A što je potrebnije ovoj rasi, ako nije sposobnost za borbu i obranu?

U svakoj seljačkoj kući visi slika Theodora Herzla. On je nekrunjeni kralj ovog mlatog naroda, koji postaje i kojem je On učijepio volju za život. Za ovaj narod Herzl je umro. Ali on živi u njemu i živjeti će uvijek: kao odgojitelj narodni, kao uzor divne i jake ličnosti . . .

Prof. dr. Franz Oppenheimer, Berlin.

U prilikama u Palestini.

U Palestini ima dosta plodnog tla naročito u primorskim nizinama, u dolinama Judeje i Galileje i Jordana. Izvora imade takodjer dosta. Samo se moraju opet sagraditi vodovodi. Klima je vrlo povoljna za sadjenje žitarica, osobito za gojitbu vinove loze i voćaka. Najbolje to dokazuje izvrsno i na svjetskom tržištu priznato voće iz judejskih kolonija, u prvom redu: naranča, badem, kajsija, smokva, maslina i grožđje. Za sadjenje pamučike i sladorne trske postoje najpovoljniji uvjeti. Neke rasline dozrijevaju brzo i daju dva put u godini žetvu. Racionalnim obradjivanjem postizava se obilan i kvalitativno odličan prirod. Tako ubiru židovski kolonisti na istoj čestici dvostruko ili trostruko više ječma, grožđja, naranča itd., nego li Arapi. Sadjenjem na terase, isušivanjem močvara i pošumljivanjem krša stvaraju židovski kolonisti posvuda bujne oaze u zanemarenoj i pustoj zemlji, koja je pod turškim gospodstvom posve propala. Svojim neumornim radom, kojeg je rukovodila beskrajna ljubav za zemlju otaca, postigli su židovski kolonisti preporod zemlje. Ona opet daje obilno ploda, kao u davnini, i pretvara se mjestimice u divan vrt.

ŽIDOVSKI NARODNI FOND

Svrha je Židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotudjivim imetkom židovskog naroda.

Izkaz darova

iz jugoslavenskih zemalja austro-ugarske monarkije.

Za vrijeme od 10./III. do 25./III. 1918.

Adresa za listove Ž. N. F. Zagreb, Petrinjska ulica 22. Za novce; „Banka za trgovinu, obrt i industriju“ Zagreb, za tekući račun Ž. N. F.

Hrvatska, Slavonija i Dalmacija.

Opći darovi.

Zagreb. Umjesto vjenca Richardu Neumannu. Po K 20.—: Žiga Schulhof, Slavko Deucht, Adolf Licht; po K 6.—: Vilim Mayer, izgubljena oklada Štefe Šteiner K 2.—, P. B. za izgubljenu okladu K 2.—, za isto Frida Spitzer K 2.—, Hans Hochsinger iz stolne škrabice K 10.—, Dr. F. Fischer prinos potroška u kavani kruna 8.—. K 90.—.

Ludbreg. Zora Lausch, izgubljena oklada kruna 5.—. K 5.—.

Virovitica. Po Renée Rotter: Dr. Kaufmann dar kod tore K 5.—, prigodom vjenčanja Artura Morgensterna K 10.—, Anton Morgenstern K 5.—. K 20.—.

Zemun. Po Viti Becherano sakupljeno prigodom Purima u sefardskom hramu K 10.—. Kod purim. zabave kod Josefa Sasson po K 10.—: Josip Sasson, Salomon Benzion. Po K 6.—: Natp. Singer, po K 5.—: Max Neumann, po K 4.—: Ivo Neumann, Josef Löwy, po K 3.—: N. Maclijah, po K 2.—: Blanka Sasson, Iluš Flesch, Armin Singer, Frida Flesch, Alma Sasson, B. Darsa, Juci Sasson, Isak Cohen, Josef Isachar, Sofija Löwy, Paula Adler, Juci Szábo, Julija Kalderon, Erna Sasson, po K 1.—: Mici Csinscek, Leo Adler, Mair Sasson, V. Becherano. Kod veselog društva sakupljeno K 3:20. K 87.20.

Mitrovica. Po Viti Becherano: Prigodom purim. zabave po Josefini Löwy K 10.50. K 10.50.

Sigetec. Mavro Wolfsohn za palmu mira K 20.—. K 20.—.

Sv. Ivan Žabno. Ružica Rechnitzer K 12.—. K 12.—.

Brod. U veselom društvu Drag. Mahler K 8.22. K 8.22.

Daruvar. Zlata Glück K 20.— K 20.—. K 272.92.

Škrabice.

Zagreb. Po Vilimu Spitzeru: Isidor Steiner K 2.—, V. Spitzer K 7.—, Fany Rosenbaum K 5.—, Minka Brüll kruna 6.—. K 20.—.

Karlovac. Po dr. B. Schicku: Viktor Tauss, Pribić K 30.—, Samuel Singer K 22.—, Lavoslav Blau K 5.—, rab. dr. B. Schick K 2.16, Lazar Anhalzer kruna 0.84. K 60.—.

Virovitica. Po Renée Rotter: dr. Kaufmann K 5.24, Julius Reich K 5.20. K 10.44.

K 90.44.

Zlatna knjiga.

Zagreb. Prvi izlet B' not Cijona na ime Mirjam Weiller K 29.—. K 29.—.

Maslinovo drvo.

Zagreb. N. N. povodom purim. zabave za gaj nadr. dr. Jacobia K 30.—, Jakša Wegner na ime Štefe Šteiner K 10.—, za gaj junaka Bargiore sakupio dr. Lj. Schein prigodom obljetnice smrti pok. Ericha Rehbergera: Robert Schrenger K 20.—, Leopold Schreiner K 30.—, dr. Ljudevit Schein K 10.—, dr. Robert Glücksthal K 10.—, na ime pok. Isaka Montilje: Jakob Montilja K 20.—, Isak Montilje K 10.—, sjećajući se ugodnih razgovora s dr. E. Fischerom maslinu na njegovo ime prof. A. Sz. K 10.—, Sofika Neumann na ime pok. Žige Neumanna K 12.86, Milan Engelsrath, prigodom rođendana maslinu na ime Side Weiss K 10.—. K 172.86.

Kutjevo. Po Moritzu Haasu: N. N. krupa 20.—. K 20.—.

Mitrovica. Fuchs Gjula 10 maslina u gaju Bargiore na ime pok. Ericha Rehbergera K 100.—. K 100.—.

Brod. Po rab. Saulu Sternu za preporuni novac između Isidora Steinera i Mahlera za maslinu na ime nadr. dr. Jacobia K 10.—. K 10.—.

Križevac. Po Zori Hirschl prigodom srebrnog pira Ferdinanda i Line Hirschl masline na njihovo ime: Ferdinand Hirschl K 10.—, po K 2.—, Jakob Hirschl, Milan Hirschl, Vladimír Hiršl, Zora Hirschl, Grosmann Samuel, Goldberger Josip, po K 1.—, Vera Hirschl, Dragutin Goldberger, Tinka Schwarz. K 25.—.

Bjelovar. Po Greti Hirschl: prigodom vjenčanja Luje i Fanike Fischer sabrala Dora Hirschl K 30.—, za 3 masline na ime supruga Lujo Fischer K 30.—.

K 357.86.
Roba.

Zagreb. Lit. sast. židovske omladine K 4.60. K 4.60.

Zemun. Po Viti Becherano na račun robe K 40.—. K 40.—.

Osijek. M. Krauss za račun K 27.—. K 27.—. K 71.60.

Pomoć Palestini.

Bjelovar. Po Greti Hirschl prigodom vjenčanja Luje i Fanike Fischer sabrala Dora Hirschl K 7.—. K 7.—.

Kolonija Členov.

Zagreb. Prvi dio izgubljene oklade K 50.—. Šandor Schneller sakupio na svatovima Rošenberg-Menzel K 56.—, supruzi Lav Stern mjesto vjenca Richardu Neumannu K 20.—, Jakša Wegner pri ugodnom razgovoru u malom društvanu sakupio K 10.—, pri veselom sastanku kod Sofike Neumann sakupila Štefa Šteiner i Jakša Wegner K 44.—, na ime natp. Neumann Richarda 2 dunama: Adolf Neumann K 20.—, Fančika Neumann K 30.—, Žiga Neumann K 20.—, Rudolf Berkeš K 10.—, Olga Pick K 20.—, Bella Schwarz K 10.—, Josef Mevorach K 5.—, Hinko Rosenberg K 10.—. Sijelo kod Vilka Schwarza K 20.—, za izgubljenu okladu Dragutin Spitzer K 5.—, prigodom smrti Moritza Grofa iz Krap. Toplica daruju po por. Žigi Neumannu za duuname na ime pokojnika: Miško Weiss, K 50.—, po K 20.—: Žiga Graf, Cecilija Neumann, Adolf Neumann, Lavoslav Beck, Hermina Weinberger, Hinko Mozes, Samuel Rendeli, Žiga Neumann, po K 10.— B. Mozes, Marko Graf, Leo Graf, natp. Leopold Koričan, Ivan Leitner, Vilim Glesinger, Fančika Neumann, po K 13.10 Albert Graf, K 5.— Paulina Taussig, Mirko Taussig, Ervin Wein-

berger, po K 6.— Štefa Hernstein, po K 2.— Artur Singer, po K 10.— B. Neumann i Bella Schwarz. K 666.10. Djakovo. Hugo Fuchs K 100.—, K 100.—. Vukovar. Leopold S. Glirth kruna 20.—. K 20.—.

Kutjevo. Po Mavri Haasu na purim. sast. kod Josefa Adlera, Kaptol sakupili: Josef Adler, Ignatz Kohn, Samuel Haass i Moritz Haass K 110.—. K 110.—. Daruvar. Po V. Grossu sabrala Ella Rochlitz prigodom Purima: V. Gross K 30.—, E. Löwy K 19.—, Slavko Pfeiffer K 25.—, Artur Pfeiffer K 20.—, Erna Gross K 3.—, Max Pfeiffer K 5.—, Löwinger K 7.10, Weinberger kruna 11.—. K 120.10.

K 1.016.20.

Dječje sabirne knjižice.

Bjelovar. Po Greti Hirschl: Irena Weiss K 26.—, Zora Eisenstädter K 33.80, Greta Goldmann K 26.46. Dora Hirschl K 27.—, Ivo Neumann K 5.—. K 118.26.

Virovitica. Po Renée Rotter: Alexander Schwarz K 23.50, Melita Krausz K 14.30, Mira Weinberger K 14.—, Božidar Wegner K 12.60. K 64.40.

Dubrovnik. Po Bonči Finci: Merjam Finci K 3.—, Simha Kabiljo K 2.—, Bonči Finzi K 3.—, Moritz i Stella Ferera K 3.—, Albert Gaon K 3.—, Albert Finci K 2.—, Danijel Papo K 3.—, Danijel Kabiljo K 2.—, Matilda Papo K 3.—, Vitorio Tolentino K 2.60, Hana Pinto K 4.—. K 30.60.

K 213.26.

Za evakuirane Židove.

Zemun. Po Viti Becherano prigodom Bar Micve Isaka Löwya u sefard. hramu. Josef Kohen K 10.—, Gabriel Kohen K 20.—, višak kod prodaje karata kruna 20.—. K 50.—.

Zagreb. Slavko Brüll od prvog 'Löhnunga' K 2.—. K 2.—.

K 52.—.

Bosna i Hercegovina.

Opći darovi.

Bjelina. Po Zadiku Baruch: Na Purim sakupili Gedalja Danon i Josef Alkalay: Haim Z. Baruch K 2.—, Mošo Baruch K 4.—, Isidor Z. Baruch K 4.—, Rifka Kabiljo K 2.—, Regina M. Baruch K 2.—, Rifka M. Baruch K 2.—, Rifka Z. Baruch K 2.—, Jakob Z. Baruch K 2.—, Berta H. Baruch K 2.—, Rachela M. Baruch K 2.—, Rachela B. Baruch K 2.—, Palomba Altarac Zvornik K 2.—, Elias Kabiljo K 1.—, Isidor M. Baruch K 3.—, Rachela Z. Baruch K 3.—, Haim Kabiljo K 2.—, Erna M. Baruch K 2.—, Erna S. Levi K 1.—, Hanna Z. Baruch K 2.—, Kalmann Baruch K 2.—, Mošo A. Baruch K 2.—, Hanna A. Baruch K 2.—, Rahela A. Baruch K 2.—, Regina Montilja Saraj. K 2.—, Moritz M. Baruch K 2.—, Estera Altarac K 2.—, Isidor M. Baruch K 1.—, Belja Z. Baruch K 2.—, Lunna Z. Baruch K 2.—, Albert S. Levi K 1.—, Berta M. Baruch K 1.—, Baruch M. Baruch kruna 2.—. K 65.—.

Gračanica. Po Ignatzu Rosner: Hadži Mošo Danon kod tore K 20.—, Ignatz Rosenspitz kod tore kod Masker nešomo za Herminu Rosner K 10.—, Ignatz Rosenspitz pri kupnji bašće K 10.—, Rosalija Rosenspitz K 7.—, Ignatz Rosner zahvaljuje kolegama Neubergeru i Mondscheinu na saučešću K 2.—, K 49.—.

Zenica. Po Rosy Romano: Sakupila Raschy Liebling: Gizela Samek K 5.—, Ella Samek K 2.—, Albert Romano K 10.—, Hermann Liebling K 10.—, Rosy Romano K 10.—, Lauro Liebling K 4.—, N. N. K 2.—, Mosko Danon K 5.—, Lotti Romano K 5.—, Raši Liebling K 5.—. K 58.—.

Sarajevo. Po Ing. Oskar Grofu: Sakupio Hansi Fürst K 15.—, Po Elli Ungar: Sarika Maestro K 5:20. K 20:20.

K 192.20.

Maslinovo drvo.

Banjaluka. Po Pepi Poljokan: Sabetaj Levi, Bihać, prigodom sretnog dana u vojništvu K 20.— za gaj Bargieore K 20.—.

Derventa. Effendinica Sara Baruch maslinu na ime pretstojnika Deutscha iz

S. Mosta kao uzdarje na čestitci K 10.—. Sarajevo. Po Eli Ungar: Prigodom purim. sveć. cion. mlađeži daruju po K 20.—: dr. Vita Alkalay, dr. Josef Fischer, Moritz Baruch, Julius Singer, po K 10.—, Sabetaj Djaen, Haim Kamchy, Danko Papo, Salomon Papo, Albert Ozmo, Juda Montilja, N. Montilja, Ignatz Fischer, Mihail Fischer, Sarika Hofbauer, Lina Körner, Frida Mandl, Rena Kamchy, Rachela Ferera, Donna Kattan. Zimbala Finzi, Laura Landau, Bukica Kamchy, Ella Ungar, ukupno K 270.—, razni manji darovi K 230.—. Po Regini Levi 4 masline na imena Regina Kajon, Ester Kajon, Jakob Kajon i Benzion Kajon K 40.—, po Bukici Kamchy i Salamonu Papo 2 masline na ime Binjo Kabiljo K 20.—, po Klari Perić 3 masline na ime: Hanna Levi, Michael Levi, Isak Perić K 30.—, obitelj Josef Gerstl maslinu prigodom obljetnice smrti majke Sidonije Gerstl K 10.—, po Ing. Oskaru Grofu; Dr. Vlado Altmann za gaj Bargiore K 10.—, dr. Šandor Herzl K 21.—, želj. komesar Mikloš Kohn K 10.—, za isti gaj sakupljeno po dr. Isaku Salom, sen. akad. društva „Bar Giora“ za gaj palih junaka istog društva: Jakov Kampus K 300.—, Elias Danon K 30.—, Isak A. Salom K 20.—, Josef Kajon K 30.—, Mair Kabiljo K 30.—, Albert Atijas K 21.—, Isidor E. Salom K 20.—, Leon Pinto K 20.—, M. Danon K 10.—, Josef Alkalaj K 50.—, Sabetaj A. Finzi K 50.—, Bernhard I. Finzi K 30.—, Avram Semo K 10.—, S. Jakob Levi K 20.—, Moritz Albachari K 30.—, Jak. Musafija K 200.—, Josef Štokhamer K 20.—, Albert Ozmo K 20.—, Otto V. Roubiček K 40.—, Moise D. Salom K 200.—, Albert E. Kajon K 50.—, Salomon E. Kabiljo K 30.—, Sabetaj Džaen K 10.—, Ašer Leon Finci K 20.—. Isak Josef Kampus K 100.—, Silvija Kampus K 100.—, S. H. Atijas K 40.—, Mordechaj Atijas K 100.—, Isidor Izrael K 50.—, prigodom svatova Moritza Albachari iz Splita i Side Salom iz Sarajeva sakupila Bukica Salom K 109.50, Albert Abinnun K 30.—, Moise I. Montilja K 30.—, Leon E. Kabiljo K 10.—, Dikron Sahagian K 20.—. K 2.491.50.

Prijedor. Po G. Seidemannu: Gdje Rakosz za izgubljenu okladu u vrtu Gid. Seidemanna u gaju istoga K 10.—, prigodom rođendana Gid. Seidemanna maslinu u gaju istoga Gustav Seidemann K 10.—. K 20.—. Travnik. Po Moise Konforti: 4 masline na ime Diane Konforti i Salamon Kalderon K 40.—, prigodom kartanja umjesto čokolade Leon Alkalay. maslinu na ime Diane Konforti K 11.40. K 51.40. K 2.592.90.

Darivanje zemlje.

Gračanica. Po Ignatzu Rosneru: Sakupljeno po Sari Elazar, po K 20.— David i Rifka Danon, po K 10.— Mošo M. Elazar, Salomon Elazar, Mordehaj Elazar, Esterina Elazar, Mujaga Kučukalić, Ella Elazar, po K 5.—, Josef Elazar, dr. Hermann Goldhagl, dr. Winter, Sara Elazar, Ignatz Rosenspitz, po K 6.—, Avram Papo, po K 4.—, Rafael Danon i Dona Danon, po K 2.—, Elias I. Salom. K 121.—. Bjelina. Po Luni Baruch na sabirni arak K 89.— darovali: Jakob Danon K 4.—, Kalman Baruch K 4.—, Julius Buchwald K 4.—, Bukica Alkalay K 2.—, Munio Nussbaum K 2.—, Duda Papo K 3.—, Erna Baruch K 2.—, Hana Baruch K 2.—, Regina i Stela Schossberger K 5.—, Jakob Semo K 4.—, Avram Finzi K 10.—, Sarina i Simha Montilja K 5.—, Erna Baruch K 2.—, Berta N. Baruch K 2.—, Haim I. Papo K 2.—, Salomon A. Perara K 2.—, Rosa Schwarzberger K 2.—, Semelmann Adolf K 2.—, Zadik Baruch K 2.—, Musafija Albert K 2.—, Jakob Baruch K 2.—, Zadik Avram Danon K 3.—, Avram I. Perera K 3.—, Rifka Baruch K 2.—, Luni Baruch K 10.—, Rachela Z. Baruch K 2.—, Belja Z. Baruch K 5.—, Isidor Baruch K 1.—, Rida Baruch kruna 1.—. K 89.—. Zenica. Po Rosy Romano; Sakupio Mario Atijas. Salomon Papo K 6.—, Kajon

Simson K 3.—, Pardo Mošo K 2.—, Jechahović Mustava K 2.—, Kieri Heinrich K 2.—, Josef Singer K 4.—, Hamid Cizmić K 3.—, Uzeir Mehicić K 3.—, Kuskimović Akif K 2.—, Ante Alaupović K 3.—, Mikado Levi K 4.—, Obričina Jefto K 2.—, Kulender Ahmet K 2.—, Romano K 10.—, Saračević Mehmed K 2.—, sakupljeno po Rosi Romano: Leo Romano K 5.—, Albert Romano K 10.—, Lotti Romano K 5.—, Rosa Liebling K 10.—, Herman Liebling K 10.—, Laura Liebling K 5.—, N. Fleischer K 1.—, Isidor Löwi K 10.—, Rosa Romano K 5.—, Ida Montiljo K 5.—, Salomon Montiljo K 4.—, Moritz Salom K 5.—, B. Salom K 2.—, Salomon Trinki K 4.—, Samek K 5.—, N. N. K 5.—, Anny Kiebling K 10.—, po Leo Romano: Roza Romano K 5.—, Albert Romano K 10.—, Lotti Romano K 5.—, Solči Krautblatt K 3.—, Jakob Friedman K 1.—, Levi Isidor K 2.—, Dr. Rubin Scheinmann K 1.—, Gisela Samek K 2.—, Falk K 1.—, Hill Alexander K 2.—, Raši Liebling K 5.—, N. N. K 1.—, Niko Gamulin K 2.—, Miljan K 1.—, Marijo Atijas K 10.—, Mutapčić Mujo K 4.—, Krautblat Paula K 2.—, Drassinovali K 2.—, Vujnović Anton K 2.—, Avram Papo K 5.—, Weiss Julije K 4.—, Eduard Drasinover K 4.—, Ignatz Gross K 1.—, Oskar Zglav K 1.—, Kukuruz Gojko K 3.—, Guteša Petar K 10.—, Herman Schuster K 5.—, Elias Musafija K 5.—, Singer K 4.—, Josef Kabiljo K 4.—, Haim Kabiljo K 10.—, Isak Ozmo K 5.—, Isak Maestro K 2.—, Rebeka Baris K 3.—, Braun K 3.—, Urban Mate K 5.—, Kajon Simson K 1.—, Ilko Balabušić K 2.—. K 289.—. K 499.—

Dječje sabirne knjižice.

Gračanica. Po Ignatzu Rosneru; Sara Danon K 48.20. K 48.20.

Sarajevo. Po Elli Ungar; Luna Salom K 20.—. K 20.—

Bihać. Po Regini Löwy; Zlatica i Solčika Pinto K 24.70, Bukica i Mosko Kavezon K 28.20. K 52.90.

Roba.

Banjalučka. Kadimah K 128.72. K 128.72.

Zlatna knjiga.

Prijedor. Po G. Seidemannu. Za uvedenje Johanana Thau-a Stari Bar prigodom odlikovanja K 5.—. K 5.—.

Travnik. Po Moise Konforti; prigodom zaruka Diane Konforti za otvorene računa na njeno ime K 50.—. K 50.—. K 55.—

Pomoć Palestini.

Mostar. Po Jozefu Fischbeinu: David Fischbein K 2.—, Josef Kormes K 2.—, Klara Kormes K 1.—, Klara Finci K 1.—, Moric Finci K 5.—, Danijel Kabiljo kruna 2.—. K 16.—

Kolonija »Členov«.

Bjelina. Po Zadiku Baruch. Na Purim sakupili: Gedalja Danon i Josef Alkalay: Avram M. Danon K 5.—, Danijel Salom K 4.—, Josef Alkalay K 2.—, Avram Finzi K 10.—, Haim M. Papo K 5.—, Lezo M. Papo K 5.—, Mošo Danon K 2.—, Izrael Alkalay K 10.—, Lezo Lemo K 2.—, Avram Alkalay K 2.—, Zadik Baruch sen. K 2.—, Zadik Baruch jun. K 5.—, Mošo Altarac K 4.—, Meir Baruch K 2.—, Salomon Levi K 2.—, prigodom godišnjice smrti Natana Landam sabrale Erna i Rifka Z. Baruch K 192.—. K 192.—

Mostar. Po Jozefu Fischbeinu: Prigodom purim. zabave kod obitelji Zadik Danon: David Fischbein K 3.—, Salomon Drutter K 10.—, Altarac Salomon K 20.—, Andjelopolj Branko K 10.—, Josef Konforti K 2.—, Rifka Danon K 2.—, Jakob Altarac K 1.—, Sara Altarac K 2.—, Telbaum Mose K 10.—, obitelj Haim Kamchy K 5.—, Danon Isidor K 5.—, Sara Konforti K 5.—, Ester i Sida Danon K 10.—, Erna H. Pinto K 5.—, Leon

Altarac K 1.—, Blanka Leon Altarac K 1.—, Mlečka Hans K 2.—, Moric Finci K 5.—. K 99.—

Travnik. Sabrare Klara Konforti i 5 god beba Leon Levi pjevanjem Hatikve K 47.—. K 47.—. Gradačac. Sofija Griesz na purim. zabavi K 100.—. K 438.—

Za evakuirane Židove.

Sarajevo. Mici Gerstl K 4.—. K 4.—.

Tuzla. Po Danku Finzi: Josef L. Pesach K 100.—, Heinrich Amoday, Beč K 20.—, Luna Altarac K 10.—, Beja I. Levi K 10.—, Anči Levi K 10.—, David Kajon K 10.—, Isidor Danon K 10.—, Elias Altarac K 10.—, Isidor L. Pesach K 10.—, Albert Altarac K 10.—, Alfonso D. Finci K 5.—, Eliša A. Papo K 5.—, Lenka Finzi K 5.—, Majora A. Danon K 4.—, Markus Altarac K 4.—, Oskar Wiesler K 4.—, Regina Danon K 3.—, Berta Pinto K 2.—, Mihail Danon K 2.—, Milo Pesach K 2.—, Isak Raap K 2.—, Kalmi Papo K 1.—, Regina Altarac kruna 0.70. K 239.70.

Bjelina. Po Danku Finzi: Bohora Finzi K 30.—, Cimbala Finzi K 10.—, Izrael Alkalay K 20.—, Jakob Alkalay K 10.—, Viktorija Alkalay K 5.—, Bukica Alkalay K 5.—, Berta Papo K 5.—, Luna Baruch K 5.—, Bukuz Papo K 5.—, Rašela I. Maestro K 4.—, Rifka M. Baruch K 4.—, Regina M. Baruch K 3.—, Luna Alkalay K 3.—, Rašela Z. Baruch K 3.—, Estera S. Ozmo K 2.—, Sara Pinto K 2.—, Matilda Kohn K 1.—. K 117.—. K 360.70.

Zaposjed. zemlje, bojište i garnizoni.

Opći darovi.

Garnizon. Prigodom godišnjice pokojnog Moritza Eliasa K 5.—. K 5.—.

Bojište. Po Arminu Gutmannu; Armin Gutmann K 10.—, Leopold Sohr K 10.—, Luis Freudenfeld K 10.—, Leopold Sohr K 10.— moli sumišljenice za dopisivanje (adresa u upravi) K 40.—.

Garnizon. (Nagyharsany) Po Jichaku Abinun; K 313.80 (specifikacija u sljedećem broju) K 313.80. K 358.80.

Samooporezivanje.

Bojište. Dragan Klein K 5.—. K 5.—.

Garnizon. (Mauthausen) Oskar Berger K 2.—. K 7.—.

Maslinovo drvo.

Bojište. Po Arminu Gutmanu darovali u gaj nadr. dr. Hoseje Jacobi; Armin Gutmann na ime Hugo Gutmann 2 masline K 20.— i 2 masline prigodom godišnjice smrti Isabele Gutman K 20.—, Isak Brajić na ime Armina Gutmanna 2 masline K 20.—, na isto ime Leopold Sohr K 20.— i Isidor Majić K 20.—, Karl Mandl 2 masline za gaj Bargiore na ime Erich Rechberger i Vilhelm Hirsch K 20.—. K 120.—

Za evakuirane Židove.

Garnizon. (Nagyharsany) Po Danku Finzi; Kajon David K 4.—, Albert Finzi K 5.—, Papo Avram K 5.—, Moise Poljokan K 20.—. K 24.—.

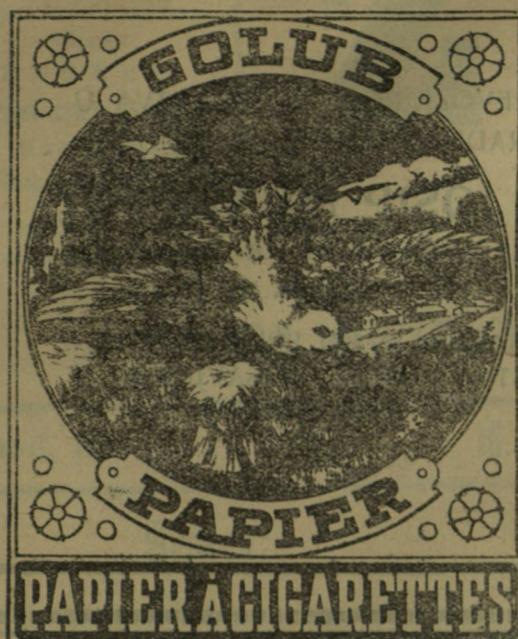
Kolonija »Členov«.

Zap. Zemlje. Šabac. Po Danilu Koču: Sakupio Aron Danon prigodom Purima K 50.—.

Pregled.

Unišlo je dakle:
iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije K 2110.28.
iz Bosne i Hercegovine . . . K 4.403.62.
a sa bojišta, iz garnizona i za posjednutih zemalja . . . K 559.80.

Ukupno K 7.073.70.

PAZI I DOBRO ČITAJ !!!

Tko želi sačuvati svoje zdravlje neka puš samo cigaretni papir

„GOLUB“

jer je „Golub“ najbolji papir sadašnjosti i jedini domaći proizvod.

Proizvod je „Prve hrv. tvornice cigaretog papira“ Zagreb, koja tvornica zaposluje redovito 200 domaćih radnika.

Dobije se u svakoj trafici.

Banka za trgovinu, obrt i industriju

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. - ZAGREB - Jelačićev trg 4

Dionička glavnica K 5,000.000 — Pričuve K 2,000.000 —

PRIMA

štедne uloške na knjižice i u tekućem računu do daljnjega sa

4% čistih

KUPUJE I PRODAJE

vrijednosne papire, srećke svake vrsti devize, strani zlatni i srebrni novac.

PROVADJA BURZOVNE NALOGE.

FINANSIRA

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, adreske i žrijebane vrijednosne papire, daje predujmove na vrijednosne papire, kao dionice, rente, srećke i t. d. nadalje na otvorene knjižne tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdaje kreditna pisma i čekove na sva tu- i inozemna mjesto, osigurava srećke proti gubitku na tečaju.

Ilica 5 - Zagreb - Ilica 5

Josip Engelsrath

Najveće skladište dragulja, zlata, srebra i satova uz jamstvo i jeftine stalne cijene.

Veliko tvorničko skladište kina srebrenе robe iz najboljih tvornic.

Ilustrovani cjenici na zahtjev badava i franko.

Kupuje i zamjenjuje staro zlato, srebro, dragulje, biser, briljante, satove, antikvitete, novac uz najviše cijene.

Vlastita radionica za umjetno izradjene novoradnje i popravke zlatnih i srebrenih predmeta brzo i jeftino.

Ilica 5 - Zagreb - Ilica 5

Josip Engelsrath

BOJE

sve vrsti, za bojadisanje platnene i pamučne robe dobivaju se nepatvorene na veliko i na malo samo u bojadisaonici Vilima Grünwalda u Koprivnici.

Razašiljem samo po vlastitoj bojadisaonici iskušane boje. Cijena po omotu K 2.—

Tekstilne otpatke (krpe sviju vrsti)

kupuje i plaća najbolje cijene
Adolf Krausz stariji

(od povjerenstva za tekstilne otpatke ovlašten veletržac krpama).

Osjek g. g. Županijska 59.

ALEM

je Orientalni prašak za zube, njegova je sastavina takova, da čini ono što je Zubima podesno. Daje svježi dah iz ustiju zapriječe krvarenje Zubiju štitu zube od boli. Zaprečiće da zubi postanu šupljii. Čini zube bijele i zdrave. Od velike je desinfekcione snage, te vas štit od bolesti. A što je najvažnije, neugodan dah iz ustiju odmah odstranjuje i tako omogući svakom da ima lijepe bijele i zdrave zube te miomiris u ustima.

Cijena originalne kutije K 1.50.

Glavno skladište

Nobilior Drogeria Zagreb

Ilica 34.

TVORNICA ŠTAMPILJA
ŠANDOR SCHNELLER
 REZBAR — GRAVEUR
 ZAGREB
 MARIJE VALERIJE ULICA BROJ 6.

PREVOZE ROBE I POKUĆSTVA U
 GRADU IZVAN GRADA PREUZIMA
JOSIP MÜNZER
 Jurišićeva ulica broj 20.
 TELEFON 4-28. 21-95.

OBAVLJA SVAKI PREVOZ POKUĆSTVA I ROBE NAJSAVJESNIJE I NAJJEFTINIE.

Prva hrvatska štedionica

Osnovana godine 1846.

Dionička glavnica: K 10,000.000. — - u Zagrebu. — Pričuve: K 17,000.000. —

ODRУŽNICE: Bjelovar, Brod n. S., Cirkvenica, Deinice, Karlovac, Kraljevica, Novi, Osijek gornji grad, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Varaždin, Velika gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun.

ISPOSTAVE: Požega, Osijek donji grad, Vinice.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun.
 Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Izdaje 4 $\frac{1}{2}$ %-ne založnice
 koje imadu oprost od poreza, pupilarnu sigurnost
 i jamčevnu sigurnost.

Mjenjačnica

Prve hrvatske štedionice, Ilica 5.

Prodaje i kupuje sve vrsti srećaka, vrijednosnih papira, zlatnog, srebrenog te papirnatog novca, unovčuje kupone besplatno. Obavlja burzovne naloge. Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju i akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta vrlo kulantno.

Prodaje sve vrsti srećaka na obročno otpaćivanje najkulantnije. Izdaje promese na sve vrsti srećaka. Preuzima reviziju srećaka i vrijednosnih papira besplatno. Osigurava srećke proti gubitku u tečaju. — Preuzima u pohranu vrijednosne papire. Iznajmljuje pojedine pretinge Safe-pohrane.

Glavna kolektura kr. povl. razredne lutrije.
 Prodaja srećaka kr. držav. lutrije.

Hrv. sveopća kreditna banka
 dioničarsko društvo

u ZAGREBU, Ilica 25, i podružnica u Karlovcu

Uloške

preuzimlje uz najpovoljnije ukamaćenje na uložne knjižice ili na tekući račun, te ih bez obzira na postojeće ili buduće ustalone moratorije isplaćuje.

Svi u bankovnu struku zasjecajući poslovi obavljaju se najkulantnije.

Posebno odijelenje za prodaju sladora

Zagreb, tel. br. 621, 7371 1590.

Karlovac, telefon br. 79

Utemeljena god. 1868.

HRVATSKA ESKOMPTNA BANKA

Ilica broj 3. ZAGREB Ilica broj 3.

Dionička glavnica 134 milijuna krune.
 Pričuve 5,6 milijuna krune.

Bankovni odjel.

Eskomptira mjenice i devize.

Prima novac na ukamaćenje na uložne knjižice, doznačnice ili tehnički račun, te doznačuje isplaćivanja na sva tržišta tu i inozemstva.

Izdaje kreditna pisma na tu i inozemstvo.

Odio za šumske poslove.

Podržaje vlastite pilane za proizvodnju svih vrsti hrastove i bukove rezane gradje.

Podržaje ljušttonu za proizvodnju paccona.

Mjenjačnica.

Kupuje i prodaje vrijednosne papire.

Kupuje i prodaje inozemni kovani i papirni novac.

Isplaćuje predujmove na za-log vrijednosnih papira.

Unovčuje kupone te izzrebane papire i srećke.

Prodaje na obročnu otpatu srećke svake vrsti po jedan ili po više komada prema izboru

Podjeljuje na zemljišni posjed,

a u većim gradovima i na najamne kuće Hipotekarne zajmove na amortizaciju.

Podružnice: u Osijeku, u Vinkovicima i Petrinji.

Javno skladište: u Zagrebu.

Preuzima u pohranu vrijednosne papire i stavlja strankama na uporabu posebno uređene blagajne (Safe-Depot) pod ključem same stranke i suzavtom zavoda uz umjerenu pristupbu.

Proizvodnja exportnesklade i drva za gorenje na veliko i t. d.

Financira šumske poslove.

kupca-s bezodvlačnim pravom igre.

Prodaje vlastite 4 $\frac{1}{2}$ % založnice koje su pupilarne sigurne, sposobne za svake vrsti jamčevine, kao i za vojno-ženidbene jamčevine, te su vrlo podesne za koristenosno ulaganje prištrednja. Obavlja besplatno evidencu žrebanja srećaka i drugih žrebanju podvrženih papira.

Hipotekarni odjel.

Podjeljuje na temelju grad. nacrta i troš. u većim gradovima Amortizacione zajmove kao gradjevne vjeresije.